

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Minna Kruus

Liiku, leiki ja pidä lystiä!

Työkaluja soitonopetuksen tueksi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi YAMK

Musiikin koulutusohjelma

Opinnäytetyö

21.4.2021

Tekijä Otsikko	Minna Kruus Liiku, leiki ja pidä lystiä! Työkaluja soitonopetuksen tueksi.
Sivumäärä Aika	49 sivua + materiaalipaketti + liite 21.4.2021
Tutkinto	Musiikki, ylempi AMK
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Musiikkipedagogi YAMK
Ohjaaja Arvioija	Helena Tuomela, FT Pauliina Okkonen, MMM, Musiikkipedagogi
<p>Tässä opinnäytetyössäni tutkimustehtäväkseni nousi, kuinka luoda soitonopetuksen materiaalia, joissa voin hyödyntää varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapoja oman instrumentin harjoittelun rinnalla. Aihe nousi pohdinnasta, miten voisi rakentaa sillan muskarin ja instrumenttiopetuksen rinnalle, jotta yhä useampi muskarilainen jatkaisi musiikkiharrastustaan.</p> <p>Eri instrumenteille on valtavasti materiaaleja, nuotteja on satojen vuosien takaa. Mielestäni ne kuitenkin vaikeutuvat liian nopeasti pienimpiä oppilaita ajatellen. Tämän vuoksi lähdin luomaan omaa materiaalia instrumenttiopetukseen käyttäen eri työtapoja opetuksen rinnalla.</p> <p>Opinnäytetyöni tuloksena syntynyt materiaali on tarkoitettu soitonopetuksen tueksi eri musiikillisia teemoja ja käsitteitä tukemaan ja niiden monipuoliseen harjoitteluun. Materiaali soveltuu niin yksilö- kuin ryhmäopetukseen, mutta myös varhaisiän musiikkikasvatukseen, varhaiskasvatukseen ja koulun alkuopetukseen. Varhaisiän musiikkikasvatuksen työtavat tukevat perusopetuksen opetussuunnitelmassa vahvasti näkyvää ilmiöoppimista.</p> <p>Vaikkei tapaustutkimuksena tehty työ ole täysin yleistettävissä, uskon silti, että eri työtapojen käyttö instrumenttiopetuksen tukena auttaa ihan kaikkia oppilaita jaksamaan ja keskittymään koko soittotunnin ajan. Työtavat auttavat oppilaita hahmottamaan uusia asioita, kun he ovat saaneet kokea monipuolisesti eri tavoin harjoiteltavaa teemaa. Olen luonut materiaalin omien oppilaideni kanssa tehtyjen havaintojen perusteella ja olen käyttänyt materiaaleja heidän kanssaan. Materiaali on saanut tyytyväisen vastaanoton ja koen, että heidän motivaationsa musiikin oppimiseen on lisääntynyt. Erityisen iloinen olen ollut, kun oppilas on ollut tunnilla riemuissaan uusista asioista ja lähtenyt tunnilta hyräillen minun lauluani.</p>	
Avainsanat	ilmiöoppiminen, varhaisiän musiikkikasvatus, instrumenttiopetus

Author Title	Minna Kruus Move, Play and Have Fun!: Tools to Support Musical Instrumental Tuition
Number of Pages Date	49 pages + Material Package + appendice 21 April 2021
Degree	Master of Music
Degree Programme	Music
Specialisation Option	Music Pedagogy
Supervisor Examiner	Helena Tuomela, PhD Pauliina Okkonen, MMM, Music Pedagogy
<p>In my research and development project, I created material for instrumental tuition, where I can make good use of the working methods of early childhood music education alongside practicing your own instrument. The topic arose from the reflection on how to build a bridge between children's music playgroups and instrument tuition so that more children would continue their music hobby.</p> <p>There is an abundance of sheet music for learning different instruments. However, I think the materials quickly become too difficult for the youngest students. Because of this, I set out to create my own material for instrument tuition, using different tools of early childhood music education.</p> <p>The material is intended to support various musical concepts and their versatile practice. The material is suitable for individual and group instruction. It is equally suited for early childhood music education, early childhood education and primary school education. The tools from early childhood music education strongly support phenomenon-based learning that is strongly visible in the Core Curriculum of Basic Education in the Arts.</p> <p>Although the results of the case study is not fully generalizable, I still believe that using different ways of working to support instrumental tuition will help all children learn to focus throughout the instrument lesson. It helps students to perceive new things after experiencing a diverse theme. I created the material based on observations made with my own students with whom I have used the material. I have received positive feedback on the material and I think my students' motivation for learning music has improved. I have been particularly pleased when students have been excited about new things and started humming my music.</p>	
Keywords	Phenomenon-based learning, early childhood music education, instrumental tuition

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musiikki harrastuksena	2
2.1	Ilmiöoppiminen	5
2.2	Varhaisiän musiikkikasvatus	7
2.2.1	Orff-pedagogiikka	11
2.2.2	Työtapana musiikkiliikunta	14
2.2.3	Työtapana taideintegraatio	17
2.3	Musiikin alkupoluilla	20
2.3.1	Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma	21
2.3.2	Luovuuden tukeminen ja innostuksen ylläpitäminen	22
2.3.3	Harjoittelu	26
3	Lapsen kehitys instrumentin taitajaksi	29
3.1	Musiikin oppiminen	33
3.2	Musiikkiharrastus ja musikaalisuus	34
4	Oppimateriaalin luominen ja kehittäminen soittotuntien tueksi	35
4.1	Tapaustutkimus	35
4.2	Oppimateriaali	37
	Materiaalimietteitä	39
4.3	Havainnot soittotunneilla	41
5	Pohdinta	44

Lähteet

Liitteet

Liite1.Materiaalipaketti

Liite 2.Tutkimuslupahakemus

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aihe on saanut ensimmäisen sysäyksen, kun oma lapseni aloitti viulun soiton kuusivuotiaana. Alku oli takkuinen. Lapsen oli vaikeaa jaksaa kannatella viulua koko oppitunnin, 45 minuutin ajan. Lapsi puhui aina soittotuntien jälkeen, kuinka itketti se, että tuntui vaikealta ja ettei ymmärrä. Opettaja piti asioita itsestään selvänä ja uskoi lapsen jo omaksuneen nuotteja ja rytmiikkaa. Oppitunti oli vielä kaukana siitä kokemuksesta, minkä aiempi muskariharrastus oli tuonut.

Aloin itse pohtia, miten musiikin alkuopetuksessa instrumenttiopetuksen puolella voisi toimia, jotta epävarmuudet ja keskittymisvaikeudet voisi häivyttää taka-alalle oppitunnilla. Saadessani omia soitto-oppilaita, huomasin jälleen, miten tärkeää on, että soittotunti pitää sisällään myös muuta kuin pelkkää soittamista silloin, kun kyse on alle kymmenenvuotiaasta lapsesta. Ryhdyin tuomaan soittotunneille elementtejä muskariopetuksestani.

Minulla on pitkä historia pedagogina. Toimin melkein 20 vuotta lastentarhanopettajana, ja jo yli kymmenen vuotta olen opettanut muskareissa. Koen, että työ lastentarhanopettajana on antanut minulle valtavan hyvän ja vahvan pedagogisen pohjan työlleni varhaisiän musiikkikasvatuksessa sekä musiikin alkuopetuksessa, sen alkupoluilla. Vaikken ole saanut instrumenttipedagogin koulutusta, vahva osaamiseni pedagogina sekä se, että taitoni ovat riittävät niin pianon, viulun kuin ukulelenkin alkeisopetukseen, ovat saaneet musiikkiopistomme rehtorin luottamaan minulle soitto-oppilaita. Hän on toivonut minun käyttäväni ammattitaitoani soitinvalmennuksessa ja alkuopetuksessa monipuoliseen musiikin parissa työskentelyyn oppilaideni kanssa.

Soitto-oppilaideni kanssa työskennellessä olen huomannut, että vaikka instrumenttiopetukseen on valtavasti materiaalia vuosikymmenien ja -satojen ajalta, monet valmiit materiaalit vaikeutuvat liian nopeasti pientä soitto-oppilasta ajatellen. Ilmiöoppiminen on perusopetuksen opetussuunnitelmassa painotettu opetusmenetelmä. Varhaisiän musiikkikasvatuksen työtavat ovat loistava esimerkki ilmiöoppimisestä. Tämän vuoksi tutkimustehtäväkseni nousi:

Kuinka luoda soitonopetukseen materiaalia, joissa voin hyödyntää varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapoja oman instrumentin harjoittelun rinnalla?

Opinnäytetyöni on kaksiosainen. Siinä on ensimmäisen, perinteisen kirjallisen osuuden lisäksi opetusmateriaalipaketti soitonopetuksen tueksi.

2 Musiikki harrastuksena

Musiikkikasvatuksella on monta roolia lapsen elämässä. Yksi hyödyllisyysperusta on musiikkikasvatuksen vaikutus lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvuun ja kehitykseen. Musiikkikasvatus vaikuttaa positiivisesti muun muassa lapsen kouluvalmiuksiin. Musiikkikasvatus parantaa esimerkiksi keskittymiskykyä, kielellisiä, fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia valmiuksia. Musiikilla on merkittävä merkitys myös elämää rikastuttavana ilon ja mielihyvän lähteenä. (Ruokonen 2016, 12.)

Mielestäni yksi tärkeimmistä varhaisiän musiikkikasvatuksen eli muskarin tavoitteista on muun muassa tutustuttaa lapsi musiikkiin ja sen ilmiöihin sekä johdattaa lapsi musiikin seikkailuihin siten, että musiikki säilyisi lapsen elämässä jollain tasolla koko elämän läpi. Muskari luo pohjaa soittotuntien syvällisempää musiikin harrastusta varten. Silta muskarista soittotunneille tulisi olla vahva, kantava ja tukeva. Tällä hetkellä koen ajoittain, että silta on joko sortunut tai sitä ei ole vielä edes rakennettu. Olen kokenut useasti, kuinka muskarin ja soitonopetuksen välillä on suuri kuilu. Kynnys soittoharrastuksen aloitukseen on monilla suuri. Muskarilaisista vain murto-osa jatkaa musiikkiharrastusta soittotunneilla. Halusin lähteä rakentamaan siltaa tämän kuilun ylitse ja tasoittaa muskarin ja instrumenttiopetuksen väliä luomalla uutta materiaalia, joka sisältää eri teemoja sekä työtapoja niiden käsittelyyn. Halusin materiaalin olevan melko yksinkertaista ja helposti toteutettavaa. Sävelsin kappaleita, joita oppilaat voivat alkutaipaleellaan soittaa sekä työstää eri työtavoin. Omat 4–9-vuotiaat soitto-oppilaani ovat päässeet testaamaan materiaaliani.

Varhaisiän musiikkikasvatus on saanut nauttia jo vuosia taitavista pedagogeista ja heidän oppimateriaaleistaan. Muun muassa Soili Perkiö, Eve Alho, Maisa Krokfors ja Ritva Ollaranta ovat olleet luomassa upeaa varhaisiän musiikkikasvatusmateriaalia. Myös heidän monipuoliset ja hyvät ohjeet eri työtapojen käyttöön helpottavat varmasti useiden varhaisiän musiikinopettajia työtä. Soitonopetukseen on olemassa toki valtavasti val-

mista materiaalia ja upeita opuksia, mutta ne ovat pääasiassa vain soittoa varten. Halusin lähteä luomaan uutta materiaalia soitonopetukseen ja käyttää siinä varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapoja.

Työpaikallani on ollut useasti puhetta ryhmäopetuksesta, joka yleistyy koko ajan. Keskustelu on edennyt ryhmän hallintaan ja lasten keskittymiseen. Olen ymmärtänyt, että monet instrumenttiopettajat kokevat, ettei heillä ole keinoja tämän kaltaiseen työhön. Koulutus on keskittynyt yksilöopetukseen. Kokemusta ryhmien opettamisesta ei juurikaan ole. Ryhmässä lapset käyttäytyvät usein eri tavalla kuin ollessaan yksin opettajan kanssa. Ryhmässä lasten keskittymiskyky herpaantuu herkemmin, kun ympärillä on toisia ihmisiä antamassa virikkeitä tahattomasti tai tarkoituksellisesti.

Mielestäni ryhmäopetukselle luovat paineita muun muassa korkeat lukukausimaksut. Pari- ja ryhmätunnit laskevat tunnin hintaa huomattavasti. Toinen painava syy ryhmäopetukselle on tilanteen sosiaalisuus. Soittotunneilla ei ole samanlaista kaverijoukkoa ympärillä kuten esimerkiksi jalkapalloharrastuksessa. Ryhmätunneilla saa sosiaalisia vuorovaikutussuhteita ja siten myös mahdollisesti potkua omaan harjoitteluun. Ryhmässä päästään soittamaan myös yhdessä. Näitä samoja asioita on pohtinut Katri Paananen opinnäytetyössään *Selvitys opettajien asenteista ryhmäopetusta kohtaan klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa* (2017).

Pro Gradu työssään Terhi Romu toteaa, että pienten lasten opetus on soitonopetuksessa yksi vaikeimmista osa-alueista, sillä tässä instrumenttitaitojen lisäksi tarvitaan vahvaa pedagogista osaamista. Opetuksessa korostuvat Romun mielestä harrastuksen mielekkyyden ylläpitäminen sekä oppimisen järjestelmällisyys. Lapsen tulee saada olla innoissaan soittimestaan ja soitostaan, tulla innoissaan soittotunnille. Opettajan velvollisuus on huolehtia, että oppilas voi kasvattaa osaamistaan aukottomasti, ettei tulevaisuudessa vaikeammin korjattavissa olevia puutteita tule vastaan. (Romu 2006, 5.) Ajatukseni ovat Romun kanssa yhteneväiset. Siksi haluan opinnäytetyössäni hyödyntää laajaa pedagogista osaamistani varhaisiän musiikkikasvatuksen parissa. Samalla saan itse suuren hyödyn, kun voin käyttää omaa materiaaliani oppilaitteni kanssa.

Musiikin opettamisen ammattiin johtaviin opintoihin kuuluu perinteisesti musiikin alan käytännön taitoja ja tietoja. Koulutus pitää sisällään omat instrumenttiopinnot ja yleisempää musiikillista tieto- ja taitoperustaa. Opettajan jokapäiväinen työ vaatii monipuolista

ammattillista osaamista, joka rakentuu työssä vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa. Jokainen musiikin alan opiskelija heijastaa opettajuuteensa omia kokemuksia musiikin harrastamisesta. Saattaa olla ajatuksia, miten ainakaan ei tahdo toimia tai kuinka toivoo, että osaisi tulevaisuudessa toimia juuri kuin se ihanin opettaja omassa historiassa. Opettajuuteen on kuitenkin kuljettava omaa polkua pitkin. Omaan opettajuuteen liittyvien käsitysten työstäminen, kriittinen ajattelu, tietoinen päätöksenteko sekä innovatiivinen työskentely vaativat aktiivisuutta. (Huhtinen-Hilden & Björk 2013, 20–22). Itselläni suuri opettajuuden muovaaja on ollut kokemukseni päiväkotityössä. Olisikin mahtavaa, jos opettaja voisi olla mm. musiikillisten asioiden opettaja, luovuuden ja ilon kannattelija, taidelähtöisten menetelmien soveltaja, turvallinen kasvattaja, refleктоiva opettaja, vuorovaikutuksen asiantuntija sekä pedagoginen taiteilija.

Mistä se johtuu, ettei monet lapset jatka musiikkiharrastustaan muskariajan jälkeen? Mistä kuilu muskarin ja soitonopetuksen välille syntyy? Asiaa ei ole tutkittu. Se olisi kuitenkin mielenkiintoinen tutkimuskohde. Mielestäni musiikkiopistoissa kannustetaan tutustumaan eri instrumentteihin esimerkiksi tutustumispäivin, konsertein ja soitinkaruselliryhmien avulla. Soitinkarusellissa lapset pääsevät muutaman viikon aikana kokeilemaan eri instrumentteja, esimerkiksi 3 viikkoa viuluun tutustumista, 3 viikkoa pianoon tutustumista, 3 viikkoa huiluun tutustumista ja 3 viikkoa kitaraan tutustumista. Näiden pienten soittotuntien päälle yleensä kuuluu muskari.

Uskon, että yksi kuilun synnyttävistä tekijöistä on raha. Muskariin pääsee vielä kohtuulliseen hintaan. Yksityisessä Länsi-Vantaan musiikkiopistossa 45 minuutin muskarin hinta on 145 euroa lukukaudelta. Vantaan musiikkiopistossa 45 minuutin muskarin hinta on 100e. Soittotuntien hinta on kuitenkin jo eri luokkaa. Länsi-Vantaan musiikkiopistossa 45 minuutin soitinvalmennus 6–10-vuotiaille on ryhmässä 210 euroa lukukaudelta. Paritunti instrumenttiopetuksessa maksaa 333 euroa. Yksilöinstrumenttiopetus maksaa 30 minuutilta 446 euroa ja 45 minuutilta 628 euroa. Vantaan musiikkiopistossa soitinvalmennus maksaa 252 euroa ja yksilöinstrumenttitunnit maksavat 357 euroa 45 minuuttia. Lisäksi lisäkustannuksia tuovat mahdolliset instrumenttihankinnat. Pianoja saa tällä hetkellä lahjoituksinakin, mutta ne voivat maksaa useita tuhansia, kun lähdetään hakemaan laadukasta soitinta harrastamista varten. Viulujen hinnat ovat halvimmillaan noin kolmesta sadasta eurosta ylöspäin. Instrumentin laatu vaikuttaa tietysti hintaan merkittävästi. Instrumentin ostaminen voi tuntua kalliilta, kun varmuutta ei harrastuksen pitkä-

kestoisuudesta ole. Musiikki kulkee ihmisten arjessa radion, televisio-ohjelmien ja elokuvien myötä, mutta silti ihmiset saattavat kokea, etteivät ole musikaalisia tai ettei musiikki ole riittävän kiinnostavaa.

Olen keskusteluissa eri yhteyksissä huomannut, että usein urheiluharrastusta pidetään niin sanotusti parempana harrastuksena. Vanhemmat toivovat lasten pääsevän purkamaan energiaansa ja oppivan saamaan iloa liikunnasta. Lisäksi liikuntaharrastuksiin ohjaavat laajasti keskusteluissa, uutisissa ja lehdissä keskustellut lasten liikuntasuositukset, jotka suosittavat lapsille kolme tuntia liikkumista joka päivä. Lastentarhanopettajan työssäni huomasin, kuinka vanhemmat kokivat lähes velvollisuudekseen tarjota lapsilleen useita liikuntaharrastuksia, jotta suositukset tulevat täytetyksi. Lisäksi useat liikuntaharrastukset ovat edullisempia kuin musiikin harrastaminen. Esimerkiksi Vantaan Jalakapalloseuran toimintamaksu 7-vuotiailla on 60 euroa kaudelta, Etelä-Vantaan Taitoluis- telijoiden kausimaksu luistelukoulussa on 155 euroa ja Vantaan voimisteluseuran maksu voimistelu- ja tanssitunneista on 105 euroa kaudelta. Tietysti harrastukset maksavat aina enemmän, jos lähdetään kilpailemaan. Nämä hintavertailut ovat kuitenkin nyt tavalliselle harrastajalle.

2.1 Ilmiöoppiminen

”Ilmiö on aistein havaittava, mielenkiintoa herättävä luonnon tai yhteiskunnan tapahtuma. Myös ihmisen sisäiseen todellisuuteen ja tunteisiin liittyvät kokemukset ovat ilmiöitä.” -Opetushallitus (2021)

Useat ilmiöt ja ongelmat ovat varsin monimutkaisia. Esimerkiksi kestävä kehitys on vaikeaa ymmärtää yhden oppiaineen näkökulmasta. Tämän kaltaiset ilmiöt kaipaavat oppiaineiden rajojen ylityksiä ja aiheen laajempaa tarkastelua. (Lonka ym. 2015, 49.) Myös musiikissa raja-aitojen ylitys ja aiheiden monipuolinen tarkastelu auttavat lasta ymmärtämään paremmin niin yksityiskohtia kuin kokonaisuuksiakin.

Ilmiöoppimisen voi katsoa perustuvan arkielämän kokemuksiin ja havainnointiin aivan kuten leikkikin perustuu. Opettajan tehtävä on tarjota oppilaille leikin elementtien avulla tilanteita ja välineitä. Näiden avulla oppilaat saavat uusia näkökulmia, ajatuksia ja he oppivat toimijoina aiheesta uutta. (Lonka ym. 2015, 52.)

Ilmiöoppimisessa pyritään siihen, että oppilaiden aktiivisuus kasvaisi ja he oppisivat itseohjautuvuuteen. Vastuu omasta oppimisesta kasvaa oppilaiden aktiivisessa toimijudessa. Myös oppilaan sitoutuminen oppimiseen kasvaa aktiivisen toimijuuden parissa. Oppilaan passiiviselle osallistumiselle on annettava mahdollisuus ja opettajan tehtävä on tunnistaa, milloin tarvitaan tukea aktiiviseen osallistumiseen. (Lonka ym. 2015, 60.) Koen, että instrumenttiopetuksessa saan oppilaasta aktiivisemmän osallistujan varhaisiän musiikkikasvatuksen eri työtapoja käyttämällä. Intensiivinen opiskelu on mahdollista, kun oppilas voi aktivoida itseään eri tavoin eri työtapojen kanssa.

Ilmiöoppiminen perustuu integraatioon. Valittua aihetta tai teemaa lähdetään ilmiöoppimisessa käsittelemään monin eri tavoin kokonaisuuteen keskittyen. Ilmiöpohjaisen työskentelyn avulla halutaan rikkoa oppiainerajoja ja eheyttää oppimista. Ilmiöitä voidaan lähestyä myös kysymyksenasettelun tai ongelman näkökulmasta. (Opetushallitus 2021.) Esimerkiksi kerron tässä hypoteettisen kokonaisuuden esikoulussa tai alakoulun ensimmäisellä luokalla toteutettavasta numeroihin tutustumisesta. Liikunnassa pelataan peliä, jossa lapset toimivat omina pelinappuloinaan. Noppaa heittämällä saadaan tietää, montako hyppyä saa kulkea eteenpäin omalla vuorollaan. Vuorossa olevan hyppiessä kaikki laskevat ääneen. Numeroita lauletaan esimerkiksi ”Viisi varista” -laulun mukana ja samalla sormet havainnollistavat leikissä laulettuja numeroita. Kuvaamataidon parissa piirretään aina tietty määrä variksia tai muita otuksia. Äidinkielen tunnilla tavutetaan numeroita taputtamalla ja laulamalla. Matematiikan tunnilla tehdään numeroita kaverin kanssa omasta vartalosta, harjoitellaan numeron piirtämistä ja lasketaan lelujen avulla. Ympäristöopin tunnilla retkeillään ja lasketaan esimerkiksi puita, autoja, liikennemerkkejä tai nähtyjä variksia.

Varhaiskasvatuksessa käytin ilmiöoppimista eri teemojen käsittelyyn. Tutkiessamme esimerkiksi erilaisia ruokia me mm. lauloimme, leivoimme ja liikuimme. Laskimme reseptien mittoja ja maistelimme tuotoksia. Saatoimme keksiä ja kirjoittaa omia reseptejä ja ennen kaikkea me leikimme erilaisia leikkejä, joissa ruoat olivat jollain tasolla mukana, kuten esimerkiksi ravintola-, koti- ja kauppaleikki. Varhaisiän musiikkikasvatus sisältää musiikin monipuolisen kokemisen eri musiikin työtapojen avulla. Useimmiten muskariopetus perustuu Orff-pedagogiikkaan. Carl Orff halusi luoda musiikkikasvatukseen lähestymistavan, joka huomioisi lapsen tarpeet lahjakkuuteen katsomatta. Orffin kokemus opetti, että lähes jokainen lapsi on musikaalinen, ja että jokaisella on osa-alueita, joissa hän voi kehittyä. Orff-pedagogiikka on kokonaisvaltaista, oppijälhtöistä musiikkikasvatusta. Se pohjautuu vuorovaikutteiseen opetusprosessiin ja sen elementteihin. Elementtejä ovat

puhe ja laulu, kuuntelu, liike, soitto. Orff-pedagogiikka lähestyy musiikkia kokeilemalla, improvisoimalla, ilmaisemalla. Musiikillista ilmaisua liitetään myös muihin taideaineisiin. (Perkiö 2010, 28.) Lapsilla on luontainen tapa kokeilla asioita ja eri tavoin tutustua uusiin asioihin. Orffin luomat työtavat tukevat vahvasti tätä lasten tapaa tutkia asioita usealta eri kantilta.

Muskarin toiminta ja Orff-pedagogiikka perustuvat ilmiöoppimiselle. Muskarissa tutustutaan eri teemoihin kaikkia työtapoja käyttäen – laulaen, kuunnellen, soittaen ja rytmitellen, liikkuen ja tanssien sekä taideintegraation avulla esimerkiksi piirtäen. Joskus työkentelen lasten kanssa koko muskarin ajan vain yhtä kappaletta käyttäen. Seikkailun tuntu, vaihtelevuus ja monipuolisuus pitävät lasten motivaation ja kiinnostuksen yllä. Joskus tahdon kuitenkin käyttää muskarin aikana muutamaa kappaletta saadakseni tarinaan vaihtelevuutta.

2.2 Varhaisiän musiikkikasvatus

”Laulavasta sylistä nousee laulava lapsi.” – Inkeri Ruokonen (2020, 12.)

Kuten kaikki ovat huomanneet, musiikki on tänä päivänä läsnä elämässämme monin eri tavoin. Radio, tv, konsertit ja kauppojen taustamusiikki pitävät huolen, ettei meidän tarvitse elää hiljaisuudessa. Ensimmäisissä vuorovaikutussuhteissa musiikki on vahva lapsen minuuden rakentaja. Musiikki myös vahvistaa myönteisesti kiintymyssuhteita. Musiikillisen perusturvallisuuden kokemus kantaa läpi elämän, jos sellainen on annettu lahjaksi jo varhaislapsuudessa. Musiikki osana vuorovaikutusta voi tutkimusten mukaan ennaltaehkäistä ja tasoittaa kehityksessä ilmeneviä vaihteluja. Musiikki voi edistää hermoston tasapainoista kehitystä. (Ruokonen 2001, 120–121.) Muskariharrastus on nykyään melko yleinen harrastus, mikä on ilahduttava asia. Musiikin positiiviset vaikutukset ovat niin merkittävät, että toivoisin muskarin kuuluvan ihan jokaisen lapsen arkeen.

Musiikki on vuorovaikutusta vanhemman tai muskariopettajan ja lapsen välillä. Musiikkikasvatus sitoutuu lapsen omiin kokemuksiin. Muskarissa vuorovaikutussuhteessa ovat niin opettaja kuin lapset keskenään. Opettajan ja lapsen positiivinen vuorovaikutussuhde voi vaikuttaa merkittävästi siihen, miten lapsi kokee musiikkiharrastuksen jatkumisen muskarin jälkeen. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen ja Mäkinen 2001, 17–18.) Minä tahdon muskarissa antaa lasten äänten kuulua laulutoiveissa ja muskariseikkailujen kullussa. Lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa tunnin kulkuun. Alkuun se voi pienimmillä olla

toive jonkin tietyn soittimen suhteen. Myöhemmin lapsen kasvaessa hän saattaa ehdottaa esimerkiksi laulun säestysrytmiä tai uuden laulun säveltämistä. Kun lapsi kokee tulevansa kuulluksi ja että hänen mielipiteillään ja toiveillaan on merkitystä, hän uskaltaa ehdottaa ja pyytää. Siksi olen hyvin herkkä kuuntelija oppilaitteni parissa.

Musiikkikasvatuksen tärkeitä tehtäviä on perinnetiedon ja kulttuurin säilyttäminen ja lapsille siirtäminen. Musiikki on ollut kautta aikojen alkukantaisten kulttuurien muistina ja sitä on siirretty kulttuurisena pääomana eteenpäin seuraaville sukupolville. Suomessa on vaalittu kansanmusiikkiperintöä, mutta suomalainen musiikkikasvatus pohjautuu pitkästi länsimaisen taidemusiikin arvo- ja käsitemaailmaan. Muskarissa päästään tutustumaan myös erilaisiin kulttuureihin musiikillisten elämysten kautta ja samalla maailman kartta voi pienentyä lapsen silmissä tullessaan tutuksi. Oman kulttuurin musiikillinen traditio vahvistaa identiteettiä, mutta maailman musiikkia kuunnellessaan lapsi pystyy kasvamaan musiikinymmärryksessään laajemmin. Myös taiteiden välinen vuorovaikutus on mielestäni merkittävä osa varhaisiän musiikkikasvatusta. Muskarin taideintegraatio on paitsi kuvataidetta, myös draamallista ilmaisua. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen ja Mäkinen 2001, 19.; Ruokonen 2001, 121–122.)

Muskareissa opetus toteutetaan useimmiten ryhmissä, joissa on melko pieni ikäkauma. Tämä antaa mahdollisuuksia edetä tavoitteellisesti vaativampiin musiikillisiin haasteisiin ja avaa lapselle aina uusia ovia musiikin ymmärtämiseen. Muskarissa työtavat ja tavoitteet pysyvät hyvin pitkälti samoina lapsen muskarivuosien ajan. Sisällöt kuitenkin muuttuvat ja tavoitteet tarkentuvat. Pienimmät tutustuvat esimerkiksi perussykkeeseen eri tavoin. Vanhemmat muskarilaiset ovat jo oppineet perussykkeen ja pääsevät opettelemaan vaativampia rytmejä perussykkeen ollessa vahvana pohjana rytmittelyn alla. Tärkein muskarin tehtävä on muistaa, että musiikki antaa valtavasti iloa jokaiselle lapselle.

Opetushallituksen laatimassa Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (2017) sanotaan, että varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoite on herätellä lasten luovuutta ja kehittää lapsen musiikillisia valmiuksia sekä itsetuntoa. Minä tahdon johdattaa lapset musiikin seikkailuihin, herätellä kiinnostusta musiikkiin ja tarjota erilaisia musiikillisiä elämyksiä, valmiuksia ja taitoja, sillä opetussuunnitelman mukaan musiikilliset elämykset muodostavat pohjan hyvälle musiikkipohjalle ja jatkolle musiikkiharrastuksen parissa. Leikillisen toiminnan avulla lasten kanssa harjoitellaan ryhmässä toimimista ja oppimisvalmiuksia. Varhaisiän musiikkikasvatuksen toiminnassa otetaan

huomioon oppimisen moniaistillisuus ja sitä kautta vahvistetaan lapsen kokemuksia ja elämyksiä. Myös instrumenttiopetukseen valmistavaa soitinvalmennusta voidaan sisällyttää varhaisiän musiikkikasvatukseen. Itse koen, että lapset syttyvät helposti melkein mistä tahansa musiikista, mutta tarinallisuuden yhdistäminen muskariin lumoo lapset ja innostaa oppimaan uutta. Leikin keinoin, varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapoja käyttäen voidaan kuljettaa tarinaa ja käyttää musiikissa improvisoimista ja säveltämistä. Varhaisiän musiikkikasvatus kehittää lapsen laulutaitoa, rytmi- ja säveltajua sekä musiikin kuuntelutaitoa. Tavoitteena on myös harjoitella esiintymistä paitsi omassa muskarissa myös erilaisissa konserteissa. (Opetushallitus OPS 2017, 47.; Länsi-Vantaan musiikkiopisto OPS 2020, 10–11.)

Inkeri Ruokonen kirjoittaa teoksessa *Taiteen leikki ja lumous* (2001, 123–124), että lapsen musiikillisen ajattelukyvyn kehitystä kuvaa hyvin Brunerin teoria lapsen ajattelukyvyn kehityksestä. Brunerin mukaan ajattelu kehittyy kolmen aiheen kautta. Ensimmäinen näistä on toiminnallinen vaihe, jossa lapsi kokee ja liikkuu musiikista tulleiden herätteiden vaikutuksesta. Se voisi musiikin näkökulmasta tarkoittaa esimerkiksi, että lapsi muuttaa musiikin liikkeitä kuulohavainnoin kautta kehon liikkeiksi. Toinen ajattelun kehityksen vaihe on ikoninen, jolloin musiikilliseen toimintaan liitetään esimerkiksi mielikuvia ja siten lapsi voi muodostaa mielenmaisemia musiikkiin. Kolmas ajattelun kehityksen vaihe on symbolisen ajattelun vaihe. Tässä vaiheessa lasta alkaa kiinnostaa musiikin kieli ja symbolit. Esimerkiksi lapsi oppii ymmärtämään käsitteet forte (voimakkaasti) ja piano (hiljaa), soittamaan rytmisoittimella ja annetusta symbolista muuttamaan omaa soittoaan. Lasten musiikillista ajattelua voidaan kehittää leikin keinoin jo melko pienestä muskarilaisesta asti. Musiikin kielellissymboliset käsitteet opitaan luontevimmin liikkumisen, leikin ja mielikuvien kautta.

Laura Huhtinen-Hildén ja Jessica Pitt kirjassaan *Taking a Learner-Centred Approach to Music Education* (2018) kertovat tutkimuksista, jotka osoittavat varhaislapsuuden musiikkikasvatuksen vaikuttavan merkittävästi motorisiin taitoihin ja kuuloerotuskykyyn sekä aivojen rakenteellisiin muutoksiin. Aivoissa näkyy rakenteellisia muutoksia, kun verrataan ammattimuusikoiden aivokuvia ei-muusikoiden aivokuviin. Tähän vaikuttaa tutkimusten mukaan todennäköisesti jo varhaislapsuudessa aloitettu musiikkiharrastus. Eri instrumentit vaikuttavat eri tavoin aivojen rakenteeseen riippuen siitä, onko instrumentti oikea- tai vasenkätistä motoriikkaa vaativaa. Tutkimuksissa on huomattu muun muassa, että muusikon aivokurkiainen, hermorata oikean ja vasemman aivopuoliskon välissä, on suurempi verrattuna ihmiseen, joka ei harrasta musiikkia tai ole muusikko. Muusikot ovat

myös tutkitusti tehokkaampia aistihavaintojensa suhteen. (Huhtinen-Hildén ja Pitt 2018, 19–21.) Nämä seikat todistavat, että vuosien musiikkiharrastuksella, instrumentin harjoittelulla on vaikutusta aivojen rakenteeseen. Tämän vuoksi pidän musiikkiharrastusta erittäin tärkeänä. Tutkimustulokset musiikin vaikutuksista aivoihin ovat niin konkreettisia ja merkittäviä, että toivoisin muskariopettajien päätyvän entistä enemmän päiväkoteihin opettamaan ihan jokaista lasta. Tällä hetkellä muskariharrastajat ovat melko stereotyyppisistä perheistä. Olisi hienoa, jos musiikin hyödyt tavoittaisivat myös muun muassa erityislapset, oppimisvaikeuksista kärsivät lapset ja lapset, joilla ei ole jostain syystä mahdollisuutta musiikkiharrastukseen. Myös maahanmuuttajalasten suomen kielen oppimiseen muskari olisi erinomainen apu.

Neurologian ylilääkäri Seppo Soinila puhuu Aivoliiton haastattelussa (Aivoliitto 2018), kuinka aivotutkimukset kertovat musiikin hyödystä monien taitojen oppimiseen. Musiikkiin melkein aina liittyy myös emotionaalinen komponentti, esimerkiksi iloinen tai surullinen. Vaikutukset ovat musiikin laadusta ja kokijan taustasta riippuvaisia. Tutkijat eivät sano mitään musiikkityyliä tärkeämmäksi tai hyödyllisemmäksi. Oleellista on tuntunut olevan ihmisen oma musiikkimaku. Musiikilla on vaikutusta tiedon käsittelykyvyn parantumiseen. Erityisesti muistisairaudesta kärsivillä muisti selkeästi paranee musiikin vaikutuksesta. (Soinila 2018) Itse olen päässyt toteamaan musiikin vaikutukset vaikeasti dementoituneiden ihmisten parissa työskennellessäni. Jo puhumattomaksi muuttunut henkilö löysikin sanat tutun, rakkaan musiikin kuullessaan ja osallistui lauluun. Nämä omat kokemukseni ovat vahvistaneet ajatuksiani musiikin merkityksestä meidän jokaisen elämässämme.

Aivotutkimus on tuonut esiin selkeitä eroja muusikkojen ja ei-muusikkojen aivotoiminnossa ja anatomisessa rakenteessa. Aivopuoliskoja yhdistävä aivokurkiainen tai kuuloinformaatiota käsittelevä vasemman ohimolohkon aivoalue ovat muusikoilla anatomisesti kehittyneempiä kuin ei-muusikoilla. Ahonen (2004, 23) kertoo kirjassa *Johdatus musiikin oppimiseen* tutkimuksesta, jossa tutkittiin aivoalueiden aktivoitumista. Kuuloärsykkeenä käytettiin sävelasteikon säveliä samalla, kun koehenkilöiden tarkkaavaisuus suunnattiin videolta tulevaan piirrettyyn filmiin. Tulokset kertoivat, että musiikkia opiskeleilla aivoalueiden aktivaatio oli 21–28 % laajempi kuin ei-muusikoilla. Aktivoituneen alueen laajuus oli verrannollinen musiikin opiskelun aloittamisikään. Jos musiikkiopinnot oli aloitettu ennen yhdeksättä ikävuotta, tuli laajentunut aktivaatio esiin. (Ahonen 2004, 33.) Kun erilaisia aivotutkimusten tuloksia on päässyt kuulemaan tai lukemaan, mietin aina, miksi musiikin opetusta vähennetään koulujen opetussuunnitelmissa ja miksei musiikkia

arvosteta nykyistä enemmän. Toivoisin, että jokainen lapsi pääsisi ainakin varhaisiän musiikkikasvatukseen pariin.

2.2.1 Orff-pedagogiikka

Tässä luvussa esittelen Orff-pedagogiikkaa, joka on merkittävä pohja muskariopetuksessani. Orff-pedagogiikasta tahdon ammentaa työtapoja ja ideologiaa myös instrumenttiopetukseen.

Carl Orff lähti luomaan nimeään kantavaa pedagogiikkaa, joka on kokonaisvaltainen musiikkikasvatuksen väline. Orffin mukaan musiikki ei toimi yksin. Se on tärkeää yhdistää liikkeeseen, tanssiin ja puheeseen. Musiikki on Orffin mukaan aktiivista osallistumista vaativaa perustuen vahvasti oppijälähtöisyyteen. Pedagogiikan lähtökohtana on opetuksen vuorovaikutus. Jokainen voi nauttia ja saada onnistumisen kokemuksia musiikin parissa. Orff-opetusprosessin työtapoja ovat puhe ja laulu, kuuntelu, soitto, liike ja tanssi sekä integraatio esimerkiksi kuvataiteen kanssa. Musiikkia lähestytään kokeillen ja improvisoiden ja jokainen lapsi saa tilaa omille tulkinnoilleen. Orff-pedagogiikka jättää opettajalle tilaa käyttää omaa osaamistaan sekä innovaatioitaan. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen ja Mäkinen 2001, 197.; Perkiö 2010, 28.) Itse koen tämän hyvin merkittäväksi. Orff-pedagogiikka antaa työhöni hyvät kehykset, joiden sisään saan itse maalata laveasti haluamani tarinan, ja siten voin motivoida lapsia entistä enemmän saamalla heidät innostumaan muskarin seikkailuista.

Orff-pedagogiikan pääpiirteitä on mm. oppilaan luovan kapasiteetin virittäminen ja luovuuden mahdollistaminen, sille tilan antaminen. Oppilas saa kokeilla itse leikin kautta. Oppilas voi oppia ryhmän muilta jäseniltä, ja yhdessä heidän kanssaan. Soittimet, joita käytetään, rohkaisevat yhteismusisointiin ja johdattavat liikkeeseen ja omaan yksilölliseen ilmaisuun. Improvisoinnille, säveltämiselle ja omien tuotosten tekemiselle annetaan tilaa valmiiden sävellysten työstämisen rinnalla. Musiikillisena lähtökohtana ovat oman kulttuurin juuret; laulut, tanssit, kansansoittimet sekä lorut, runot ja tarinat. Tätä kautta on hyvä pohja tutustua muiden maiden kulttuureihin ja historiaan. (Perkiö 2010, 28.)

Oleellisinta Orff-opetusprosessissa ovat kokeilu ja elämys. Monipuolisten työtapojen avulla oppilaat pääsevät tutkimaan ja kokeilemaan musiikkiin liittyviä elementtejä. Näitä ovat esimerkiksi rytmi, sointiväri, muoto, melodia, harmonia ja dynamiikka. Elementtejä

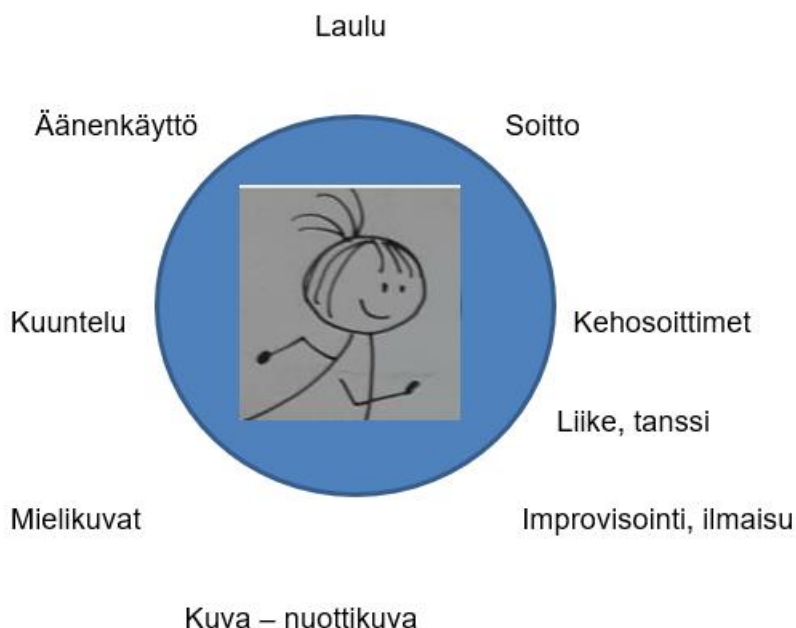
ja työtapoja yhdistelemällä voi rakentaa mielenkiintoisia opetusprosesseja erilaisten musiikin seikkailujen ympärille. (Perkiö 2010, 28.) Kuvio 1 on Orff-opetusprosessin käsistä. Kädet havainnollistavat hyvin sen, mistä muskaritunti koostuu.

Kuvio 1. Orff-opetusprosessin elementtejä. Käsien kuvat ovat "muistilista" työtavoista ja musiikillista elementeistä, joita yhdistelemällä opetusprosessit rakentuvat eri teemojen ja aiheiden ympärille. (Orff OPS 2014, 23.)

Orff-pedagogiikkaa ja sen moninaisuutta voidaan kuvata myös prosessiympyrällä. Taavoitteena on monipuolinen oppimisprosessi erilaisia, vaihtelevia työtapoja käyttäen. Mikä tahansa prosessiympyrän työtavoista voi olla lähtökohta. (Perkiö 2010, 28.)

Kuvio 2. Orff-pedagogiikan prosessiympyrä (Perkiö 2010, 28.)

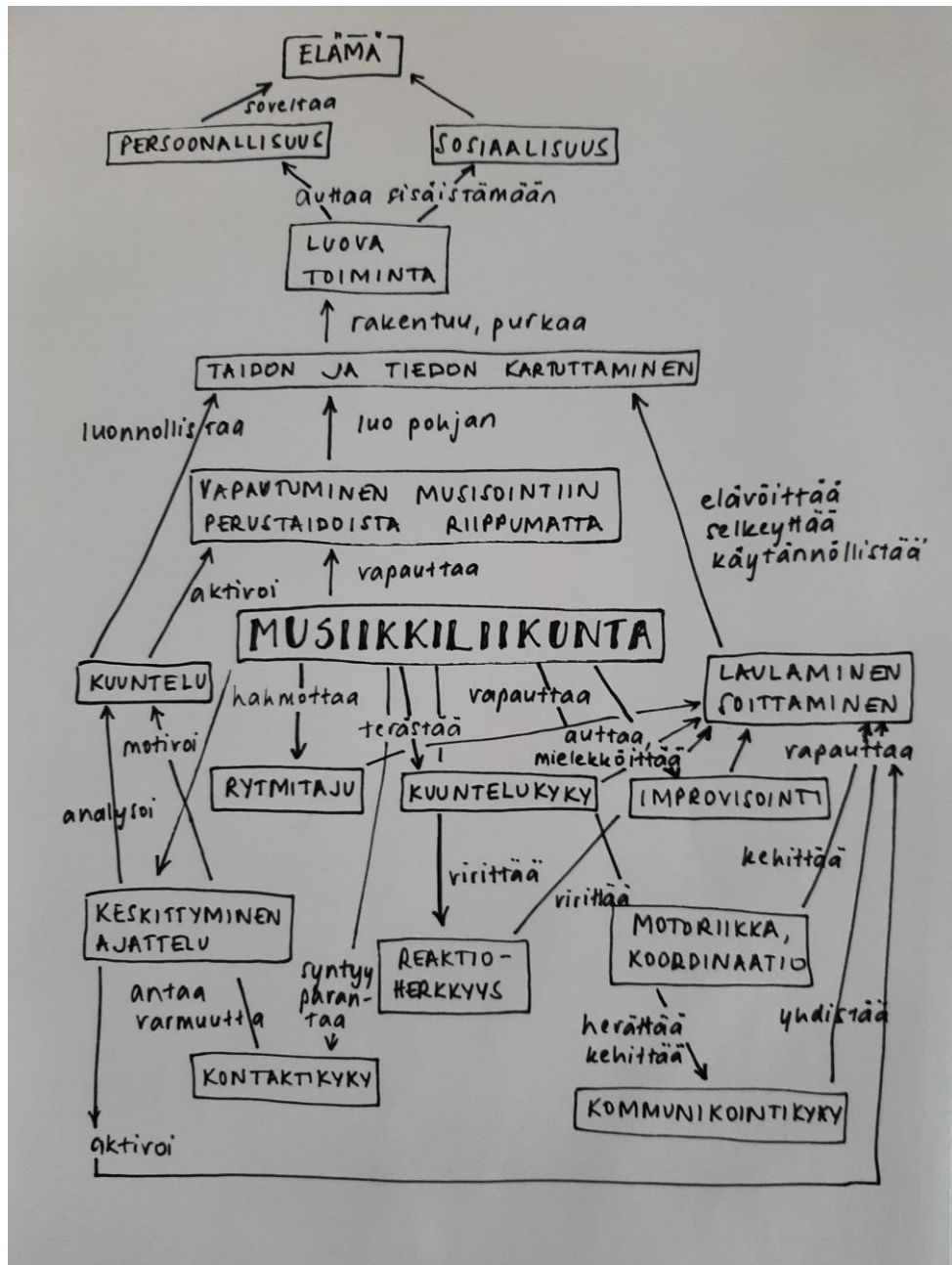
Kuviossa 2 esitettyä prosessiympyrää voi käyttää mistä tahansa työtavasta aloittaen. Itse usein aloitan opetuksen muskarityössäni lorutellen tai helpolla ja rauhallisella laululla. Loruun tai lauluun liitetään ilmaisua ja tämän jälkeen jatkamme aiheen käsittelyä liikettä käyttäen. Mukaan otetaan rytmit, soittaminen ja taideintegraatio. Käytän työtapoja tunneillani myös vaihdellen esimerkiksi laulu – soitto – liike – soitto jne. Instrumenttipeutuksessa käytän tunneilla näitä samoja työtapoja prosessiympyrää jälleen pyörittellen. Yleensä oppilas on pirteä ja innokkaimmillaan tunnin alkaessa. Aloitamme siis soittamisella. Pienet oppilaat jaksavat keskittyä rajallisen ajan kerrallaan, joten sijoitan väliin hie-man liikettä, jossa työestetään soittotunnin tavoitteita leikin ja liikkeen keinoin sekä tutustutaan musiikillisiin elementteihin. Usein musiikkiliikunnan jälkeen oppilas jaksaa taas paneutua hetken soittoon. Tämän jälkeen vielä loruillemme tai laulamme, kuuntelemme ja käytämme taideintegraatiota työvälineenä. Taideintegraatio on myös mielestäni hyvä keino saada nuottikuvaa tutummaksi.

Orffin mielestä luonnollinen tapa oppia on muistaminen. Alkuun lapsi oppii soittamaan ulkoa. Nuotit opitaan silloin, kun niitä tarvitaan musiikillisten asioiden säilyttämiseen ja muille siirtämiseen. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen ja Mäkinen 2001, 199.) Mielestäni Orff-pedagogiikka antaa hyvät työkalut nuottien ja nuottikirjoituksen käsittelyyn leikin varjolla.

2.2.2 Työtapana musiikkiliikunta

Musiikki on kuultavaa liikettä ja liike taas näkyvää musiikkia. Musiikkiliikunta yhdistää musiikin ja liikkeen kokonaisvaltaiseksi kokemukseksi. Emile Jaques-Dalcroze kiinnitti huomiota musiikissa rytmien omaksumisen vaikeuksiin. Luomallaan rytmisen kasvatuksen menetelmällä hän toi kehon luonnolliset liikerytmit osaksi musiikkikasvatusta. Jacques-Dalcrozelle musiikki oli liikettä ja hänet mielletään musiikkiliikunnan perustajaksi. (Ruokonen, 2016, 91.) Saan ihailta muskareissani, kuinka vauvat ja taaperot alkavat musiikkia kuullessaan hytkymään ja tanssimaan. On siis luontevaa, että lapset saavat liikkeen kautta oppia musiikillisia asioita. Lapset käsittelevät näkemäänsä ja oppimaansa usein tekemisen kautta – lapsi näkee vanhemman laittavan ruokaa joka päivä, ja jossain vaiheessa ruoan laitto siirtyy hänen leikkeihinsä. Lapsi laittaa leikissään ruokaa nukeille, autoille tai pehmoleluille. Samalla tavalla on musiikissa. Tekemisen kautta lapsen on helpompi ymmärtää ja oppia uusia asioita. Dalcroze-rytmiikan harjoitukset kehittävät lapsen kykyä kuulla ja muistaa se, mikä kuulohavaintoon liittyy. Musiikkiliikunnan pohjana ovat lapsen monet aistit. Kuulo-, näkö- ja tuntiaisti sekä erilaiset mielikuvat luovat lähtökohdan, jotta voidaan musisoida omalla kehoinstrumentilla. (Ruokonen, 2016, 91–94.)

Inkeri Simola-Isaksson on tehnyt käsitekartan (kuvio 3.), jossa kaiken lähtökohtana on musiikkiliikunta. Käsitekartta osoittaa hienosti, miten monipuolinen merkitys musiikkiliikunnalla on lapsen kehityksessä. Musiikkiliikunnassa onkin hienoa se, miten kaikki pääsevät toteuttamaan itseään ilman ennako-odotuksia aiemmista taidoista.

Kuvio 3. Inkeri Simola-Isakssonin käsitekartta musiikkiliikunnasta. (Juntunen, Aarnio ja Perkiö 2015, 100.)

Lapsi on luonnostaan liikkuva. Jo vauvana hän löytää uusia tapoja liikkua ensin ryömien, sitten kieren, kontaten, kävellen ja juosten. Liikunta on lapselle välitön kanava elämän ilon ilmaisuun. Lapsi löytää itsensä liikkeen kautta. Hän löytää maailman aistien ja liikkeen avulla. Lapsen kulloisenkin hetken tunnetila on melko helppoa nähdä jo hänen tavastaan liikkua, sillä ilo, kiukku tai esimerkiksi innostus näkyvät lapsen liikkeissä. Liikuminen on väline myös muun muassa musiikin kokemiseen. (Huisman 2001, 62–63.) Muskarissa on nähtävissä innostus herkistä vauhtivarpaista, aktiivisesta liikkumisesta (ai

liikkeen toteuttamisesta myös esimerkiksi hiippiessä kissan lailla muiden huomaamattomissa. Musiikkiliikunnassa voidaan toteuttaa kaikkia musiikkikasvatuksen osa-alueita: lauletaan - liikutaan, soitetaan – liikutaan, kuunnellaan - liikutaan, opitaan musiikkitietoa liikunnan avulla. (Simola-Isaksson 2010, 98.) Oman kokemukseni mukaan moni lapsi hahmottaa musiikillisia asioita helpommin, kun hän ensin saa kokea liikkuen sen ja vasta liikkumisen jälkeen siirrytään toteuttamaan sama soittamalla.

Tärkeintä musiikkiliikunnassa on mahdollisuus musiikista nauttimiseen ja siihen eläytymiseen, yhteiseen musiikilliseen toimintaan, ilmaisuun ja rentoutumiseen. Musiikkiliikunta tarjoaa ilon ja onnistumisen kokemuksia. Oppilas saa oppia oman kokemuksensa ja toimintansa kautta. Opettajan tehtävä on luoda ilmapiiri, jossa jokainen toimintaan osallistuva saa kokea olevansa hyväksyty ja huomioitu. Oleellista on myös se, että oppilas ja musiikki saavat mahdollisuuden vuorovaikutuksen sekä oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus on mahdollista. (Juntunen 2010, 13.) Opettajana haluan ajoittain nostaa lapsen esiin hänen tekemisestään. Hyväksytyksi tulemisen tunnetta vahvistaa, kun opettaja toteaa: ”Katsokaapa miten Maija tekee, kokeillaan mekin. Hyvä idea. Näyttää hienolta!” Tietysti jokainen lapsi ansaitsee vuoronsa tulla nähdyksi esimerkkinä.

Musiikki toimii opettajana. Oppilas saa mahdollisuuden kokea ja tehdä itse erilaisia havaintoja musiikista, kuten musiikin muotorakenne tai tempomuutokset. Tärkeää on kannustaa oppilaita keksimään itse tapoja musiikin ilmaisuun liikkuen, kuten jo edellä mainitsin. Useimmiten oppilailla teorian ymmärrys on mahdollista omakohtaisen kokemuksensa kautta. Kun opetus tapahtuu prosessina, joka kulkee yksinkertaisesta kohti vaikeampaa, oppiminen tapahtuu kuin huomaamatta. Liike myös mahdollistaa vähäisen puheen, kun esimerkillä pääsee heti toimintaan kiinni ilman pitkiä suullisia ohjeita. Musiikkiliikunta ja sen harjoitukset aktivoivat ja integroivat oppilaan havainnoinnin, aistimisen, toiminnan, tuntemisen ja ajattelun. (Juntunen 2010, 13.) Niin musiikin kuin musiikkiliikunnan keinoin vähäisen puheen käyttö on erittäin hyödyllistä aina, mutta ennen kaikkea silloin, kun lapsella on haasteita puheen tuottamisen ja / tai ymmärtämisen kanssa. Ajatus pysyy kirkkaana eikä huolet nosta päätään, kun koko ajan on käsitys, mitä tehdään. Voi vain katsoa ja keskittyä musiikkiin sekä omaan tekemiseensä.

Musiikin ja liikkeen yhdistäminen vaatii lapselta heittäytymistä ja leikkimieltyä. On ihanaa huomata, kuinka aikuisen itse innostuessa sydämestään mukaan musiikkiliikunnan leikkiin, arempikin lapsi lähtee yleensä mielellään mukaan. Tämän vuoksi käytän itse tarinallisuutta todella paljon opetuksessani. Voimme ikään kuin muuttua tarinan hahmoiksi

ja siten saada lisää uskallusta ja tekemisen riemua mukaan jännitystä unohtamatta. Leikki innostaa ja tempaisee usein mukaansa ja siten herättää ja aktivoi mielikuvituksen. Leikin ilo vahvistaa oppimista ja tekee oppimisesta ja yhdessä tekemisestä myönteisen kokemuksen. Tämä taas lisää halua oppia enemmän. Juntusen (2010,13) mukaan musiikkiliikunnalliset leikit harjoittavat nopeaa kommunikointia musiikin, ajattelun ja toiminnan välillä.

Musiikkiliikunnassa keho toimii instrumenttina. Tavoitteena on saada oppilaan koko keho aktivoitua. Sielu, mieli, lihakset ja hermosto reagoivat, aistivat ja ottavat vastaan sekä sisäistävät musiikkia. Oppilas saa oppia uusia taitoja ja syventää vanhoja taitojaan, hän saa elämyksiä ja kokemuksia, joiden myötä hänelle avautuu erilaisia mahdollisuuksia musiikin ymmärtämiseen, tulkintaan ja omaan persoonalliseen tulkintaan. Vaikka päätaavoite musiikkiliikunnassa onkin musiikillinen, siihen sisältyy myös valtavasti yleiskasvatuksellisia näkökulmia. (Simola-Isaksson 2010, 37–39.) Opettellemme esimerkiksi ottamaan tilan käytössä toisia huomioon antamalla tilaa tai vaikkapa käden piirileikissä. Samalla harjoitellamme kuuntelutaitoa, jotta osaamme reagoida musiikissa tapahtuviin muutoksiin. Tavoitteena ei ole pelkästään tiedon ja taidon lisääminen, vaan vapautunut, luova, tasapainoinen ihminen, joka toteuttaa omia kykyjään. Musiikkiliikunta rohkaisee. Se antaa luvan musisointiin, oivaltamiseen, omaksumiseen ja ilmaisuun. (Simola-Isaksson 2010, 37–39.)

Musiikkiliikunta on tullut opetusaineeksi Sibelius-Akatemiassa jo vuonna 1970. Jo heti uutena opetusaineena se oli pakollinen musiikinopettajaopiskelijoille sekä yleisen osaston laulun opiskelijoille. (Simola-Isaksson 2010, 39.) Musiikkiliikunnalla on osoitettu olevan tärkeä paikka musiikin maailmassa. Tämän vuoksi olen pohtinut, miten vähän musiikkiliikuntaa käytetään hyväksi soitonopetuksen puolella instrumentin ja musiikin teorian oppimiksi. Toivoisin tilanteen muuttuvan. Ehkä tämän opinnäytetyöni jälkeen joku instrumenttiopettaja kiinnostuu asiasta ja antaa vinkkejä taas eteenpäin kollegoilleen.

2.2.3 Työtapana taideintegraatio

Orff-pedagogiikan yksi työtapa on taideintegraatio. Se sisältää kuvataiteen yhdistämisen musiikkiin sekä draamallisen ilmaisun musiikissa. Tässä opinnäytetyössäni keskityn kuitenkin kuvataiteen käyttöön, vaikkei draamallinen ilmaisu ole poissuljettu työtapa instrumenttiopetuksenkaan saralla. Draamallisen ilmaisun kautta voisi hyvin löytyä lisää rohkeutta esiintymistilanteisiin sekä teoksen vaatiman oikean tunnetilan esiin tuomiseen.

Itse olen kuitenkin keskittynyt työssäni soitto-oppilaideni kanssa kuvataiteen integraatioon.

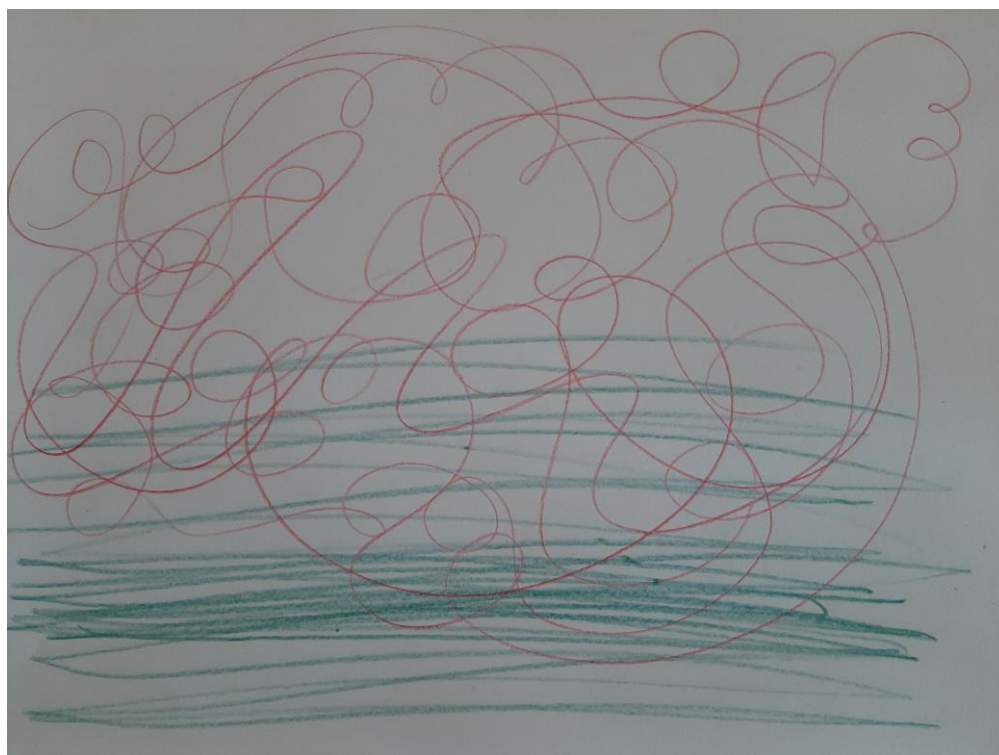
Kuvien katsominen arvotetaan yhtä tärkeäksi kuvien tekemisen kanssa lapsen taiteellisessa kasvatuksessa. Alle kouluikäiset lapset ovat kiinnostuneita kaikenlaisesta taiteesta, niin esittävistä kuvista kuin abstraktista taiteestakin. (Rusanen, S. & Torkki 2001, 88–95.) Ajattelenkin, että olisi mahtavaa, jos lapset pääsisivät jo pienestä pitäen tutustumaan myös kaikenlaiseen kuvataiteeseen, sillä lasten tekemät havainnot ovat rikkaita ja ennakkoluulottomia. Taide on myös hyvä tunteiden tulkki niin surua, iloa tai innostusta kokiessa. Musiikin tavoin taideintegraatio kaipaa tuekseen sallivan, rauhallisen ja ystävällisen työskentelyilmapiirin. (Rusanen, S. & Torkki 2001, 88–95.)

Mielikuvitus on kasvatuksen ja kehittämisen tuloksena syntyvä ominaisuus. Löytääkseen mielikuvituksen, lapsi tarvitsee havaintoja, kokemuksia, elämyksiä ja tunteita. Se käynnistää aktiivisia ja tärkeitä ajatusrakennelmia. Mielikuvitusta tarvitsevat kaikki näkökulmien etsimisessä ja arkipäivän ongelmien ratkomisessa. Muskarin musiikilliset seikkailut sekä taideintegraatio janoavat mielikuvitusta matkalleen. Mielikuvitus ei kehity pelkästään satujen avulla, vaan se kaipaa monilla eri alueilla, kuten musiikin, kertomusten, leikkien, nukketeatterin sekä huumorin avulla. Mitä rikkaampi todellisuus, sitä paremmat mahdollisuudet ovat kuvitteluun. Mielikuvitus auttaa tulkitsemaan tunteita ja kokemuksia. (Rusanen, S. & Torkki 2001, 101–102.) Muskarissa tarina johtaa tunnin kulkua eteenpäin ja erilaiset juonen käänneantavat sykäyksiä musiikilliselle tekemiselle. Pienimpien muskarilaisten kanssa käytän esimerkiksi pehmoleluja tai muuta rekvisiittaa mielikuvitusta ruokkiakseni ja konkretisoidakseni niitä mielikuvia, joita tarinallani tahdon heille antaa. Isommat muskarilaiset tietysti nauttivat myös rekvisiitasta ja innostuvat siitä, mutta heillä mielikuvitus on yleensä jo niin kehittynyt, että myös kuvaileva puhe tuo heille tarinan mieleen kuvaksi.

Hyvin usein käyttäessäni taideintegraatiota opetuksessani pyydän lapsia tekemään viivoja. Kerron, että taiteemme saattaa näyttää sotkulta, mutta siitä tulee hieno. Tällä keinolla tahdon poistaa paineen esittävän kuvan onnistumisesta ja siten kynään tarttumisesta. Ohjeeni voi olla esimerkiksi: ”Ota kaksi eriväristä kynää. Käytä toista väriä, kun kuulet kolmijakoista musiikkia. Vaihda toiseen väriin, kun musiikki on tasajakoista.” Saatan pyytää lapsia piirtämään eläimen kulkureittejä, luistimen terän jälkiä jäällä, sukien latuja. Staccatoa harjoitellaan esimerkiksi naputtamalla sadetta paperiin. Legato syntyy, kun puro lorisee ja kynä on koko ajan paperissa kiinni. Taideintegraation pohjalla

minulla on koko ajan pedagoginen tavoite taustalla. Kuviossa 4 on esimerkki muskarilaisen teoksesta, jossa hän tulkitsi vuorotellen luistelijan ja hiihtäjän reittejä.

Kuvio 4. Esimerkki Luistelemassa jäällä, hiihtämässä talvisäällä -kappaleen taideintegraatiosta. Punaisella värillä on piirretty laulun kolmijakoinen luisteluosuus ja vihreällä hiihdon tasajakoinen rytmi.

Minna Lappalainen on kehittänyt laulupiirtämis-menetelmän. Laulupiirtäminen on moniaistillinen toimintamuoto, jonka parissa saa kokea erilaisia elämyksiä. Laulupiirtäminen ei ole ainoastaan paperille piirtämistä, vaan laulupiirtää voi myös muilla tavoin, esimerkiksi kaverin kehoon, ilmaan, hiekkaan tai veteen. Laulupiirtämisen ydin on pienet piirtämislaulut sekä laulun ja kuvallisen ilmaisun yhdistäminen samanaikaisesti toisiaan tukien. Laulupiirtäminen ei ole pelkästään yhtäaikaista laulua ja piirtämistä, vaan merkityksellistä on, mitä tapahtuu sen lomassa. Laulupiirtäminen muotoutuu kulloinkin asetettujen tavoitteiden, lasten tarpeiden ja tilanteen mukaan. Kuvilla on helppo tukea erilaisia musiikillisia teemoja ja laulujen sisältöjä. Kuva auttaa myös mielikuvituksen lentoon lähettämässä. Kuvan informaatioarvo on suuri. (Lappalainen 2017, 4–11.)

On lapsia, jotka eivät ole kiinnostuneita piirtämisestä. Kynän kanssa touhuaminen tuntuu vastenmieliseltä ja vaikealta. Laulupiirtämisen avulla lapsi ei koe paineita piirtämisen ja

sen lopputuloksen jälkeen. Laulupiirtäminen voi olla esimerkiksi formula-auton vauhdikasta kulkua kilparadalla. Laulupiirtäminen voi olla myös tukena, kun harjoitellaan yksinkertaisten kuvahahmojen piirtämistä. Lumiukko, aurinko tai esimerkiksi sadepisarat. Laulujen tavoitteena on saada kynä liikkumaan, pyörimään ja pomppimaan. (Lappalainen 2017, 4–5.) Pitämällä tehtävän yksinkertaisena, saa usein lapsen innostumaan kynän tai maalipensselin käytöstä. Joskus tämä innostaa lasta kokeilemaan myös esittävän kuvan piirtämistä. Tämän vuoksi pidän laulupiirtämisestä metodina kovasti.

Laulupiirtämisen äärellä lapset keskittyvät ja sitoutuvat toimintaan. Laulupiirtäminen houkuttelee lapsia piirtämisen äärelle, mutta yhtä lailla se houkuttelee lapsia laulamaan yhdessä. Joskus voi tuntua jopa siltä, että kynä tanssii laulupiirtämisen hetkellä. Ilmaan piirtäessä koko keho saadaan liikkumaan. Lisäksi laulupiirtäminen parantaa vuorovaikutusta, suvaitsevaisuutta ja kaveritaitoja, jos työtetään yhteistä kuvaa tai esimerkiksi formularataa. Kaverin selkään piirtäessä harjoitellaan kaverin koskettamista ja kosketuksen vastaanottamista. Laulupiirtämisen parissa onnistumisen kokemukset eivät kaipaa upeita esteettisiä lopputuloksia. Kun lopputuloksen estetiikasta ei ole paineita, onnistumisen tunteen saa yhdessä tekemisestä, yhdessä koetusta sekä mahdollisuudesta piirtää kokonaisvaltaisesti. (Lappalainen 2017, 5–7.) Osa lapsista kokee yhteisen piirroksen tekemisen haastavaksi. Siinä kaveri tuntuu ikään kuin pilaavan oman työn. Tämän vuoksi toteutan yhteiset teokset yleensä niin, että jokainen vaihtaa paikkaa useamman kerran. Tällöin teos on aidosti joka kohdasta yhteinen. Yleensä kuitenkin oman kokemukseni pohjalta yhteinen piirros motivoi ja innostaa lapsia, eikä piirtämistä maltaisi edes lopettaa. Kaverilta saattaa saada hyviä impulsseja omaan tekemiseen, joka innostaa taas uusiin kuvioihin tai kuviin.

2.3 Musiikin alkupoluilla

Tässä luvussa paneudun hieman instrumenttiopetukseen ja oppilaiden motivointiin. Instrumentin alkupoluilla olevat oppilaat ovat useimmiten n.7–8-vuotiaita, vasta koulunkäyntinsä aloittaneita. Joskus soitto-oppilaaksi hakeutuu nuorempiakin, kuten neljävuotiaana aloittanut oppilaani. Musiikin hahmotusaineiden opetus alkaa noin kymmenenvuotiaana, joten mielestäni on tärkeää, että musiikin perusteiden pohjatyö alkaa heti soittotunneilla. Tällöin saadaan hyvä pohja harjoittelulle heti harrastuksen alkumetreiltä.

Tärkeintä soitonopetuksen aloituksessa on lapsen oma kiinnostus musiikkia ja instrumenttia kohtaan. Jos lapsi pääsee konserttiin, saattaa siellä syttyä mielenkiinto tiettyyn

soittimeen. Aina lapsella ei ole varmuutta siitä, mikä soitin häntä kiinnostaisi eniten, mitä hän tahtois opetella soittamaan. Palo musiikin pariin ja soittamaan voi olla silti vahva. Tällöin erinomainen keino löytää oma instrumentti on esimerkiksi soitinkaruselli. Soitonopetusta ei kannata aloittaa liian nuorena, sillä tärkeintä on lapsen oman musiikkisuhteen kehittyminen. Jotta soitonopetuksella on mahdollisuus onnistua, täytyy lapsella olla jo keskittymiskykyä ja riittävä hienomotoriikka. Soitonopiskelussa tarvitaan myös pitkäjänteisyyttä uuden taidon opetteluun. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen ja Mäkinen 2001, 202.)

Musiikin alkuopetuksessa eivät polut ole kaikilla samanlaisia. Polut eivät myöskään johda kaikilla samaan paikkaan. Jokaisen matka on oma seikkailunsa, jonka sisällön ja päämäärän luovat itse oppilas ja opettaja keskinäisessä vuorovaikutuksessaan. (Huhtinen-Hildén 2013, 130.) Itse koen tärkeänä juuri sen niin sanotun seikkailun tunteen. Pienen oppilaan mielikuvitusta käyttämällä on hänet helppoa houkutella improvisoimaan ja säveltämään. Itse pidän jonkinlaisesta tarinallisuudesta tunneillani. Tarinoiden avulla on helppo luoda seikkailuja ja motivoida oppilasta harjoitteluun, kun kappale on osa seikkailun juonta jollain tapaa.

Harjoittelu on aina aikuisen vastuulla. Se saattaa jostain syystä olla joskus hyvin vastenmielistä. Soittotunnilla on mukava soittaa opettajan kanssa, mutta kotona harjoittelu ei maistu. Olen joskus miettinyt, onko syynä häpeä. Hävettää, kun ei vielä osaa. Toisaalta ei voi oppia, jos ei harjoittele. Musiikki ja sen harjoittelu ovat toisaalta henkilökohtaiselta tuntuvia asioita. Monesti jo lapsi saattaa eläytyä soittoonsa voimakkaasti ja jos joku kuulee, se tuntuu liian yksityiseltä.

2.3.1 Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma

Länsi-Vantaan musiikkiopistolla, työpaikallani, on mahdollisuus valita yleisen tai laajan opetussuunnitelman opinnot. Muskarin opetussuunnitelma on täysin sama niin yleisen kuin laajankin opetussuunnitelman mukaan, eikä opetussuunnitelman valinnalla ole vielä merkitystä. Piano-oppilaani ovat tällä hetkellä soitinvalmennuksessa ja kulkevat laajan oppimäärän opetussuunnitelman mukaan. Viuluoppilaani ovat myös soitinvalmennuksen oppilaina, mutta heidän tuntinsa on kirjattu yleisen oppimäärän opetussuunnitelman mukaisiksi. Nämä eri opetussuunnitelmat antavat sekä oppilaille että opettajille enemmän vapauksia. Oppilaat, jotka haluavat panostaa harrastukseensa ja edetä määrätietoisesti,

saavat harrastaa tavoitteellisesti ja kehittää taitojaan pitkäjänteisesti. Yleisen oppimäärän oppilaat voivat harrastaa yhtä lailla tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti, mutta tavoitteet voivat olla kevyempiä ja painottua soittotunnista nauttimiseen.

Länsi-Vantaan musiikkiopiston opetussuunnitelmassa (2020, 2) mainitaan seuraavat arvot: musiikin ilo, oppilaslähtöisyys, korkeatasoinen opetus ja yhteisöllisyys.

”Musiikin ilo syntyy kannustavasta, myönteisestä ilmapiiristä, uusista musiikillisista taidoista ja yhdessä tekemisestä. Oppilaslähtöisyys tarkoittaa oppilaan yksilöllisyyden, tavoitteiden ja elämäntilanteen huomioimista opetussuunnitelman puitteissa. Korkeatasoinen opetus antaa työkalut mielekkääseen harrastamiseen sekä yhteismusisointiin. Yhteisöllisyyttä rakennetaan yhteismusisoinnin, tapahtumien ja konserttien kautta. Yhteisössä eivät ole vain musiikinopiskelijat, vaan koko ympäröivä maailma.” (Länsi-Vantaan musiikkiopisto OPS. 2020, 2.)

Soitonopetuksessa oppilas tutustutetaan omaan instrumenttiinsa ja ohjataan säännölliseen harjoitteluun taitojen kartuttamiseksi. Oppilas pääsee myös kehittämään soittotaitoaan yhteismusisoinnissa; ryhmissä, yhtyeessä tai orkesterissa. Oppilas pääsee harjoittelemaan esiintymistä. Oppilasta ohjataan musiikilliseen ilmaisuun ja rohkaistaan tuottamaan omia musiikillisia ideoita. Häntä ohjataan harjoittamaan musiikin kuuntelua oman musisointinsa näkökulmasta sekä kuuntelemaan monipuolisesti myös muuta musiikkia. (Länsi-Vantaan musiikkiopiston OPS. 2020, 7.)

Soitonopetuksessa kannustetaan harjoittelemaan erilaisten esiintymistilanteiden hallintaa. Oppilaita opetetaan oppimaan, heitä ohjataan musisoimaan korvakuulolta. Heitä kannustetaan lukemaan ja tulkitsemaan musiikin lajille ominaisia musiikin merkitsemistapoja sekä soveltamaan musiikin hahmotustaitojaan musisoinnissa. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua musiikkitekologiaan työväliseenä. Oppilasta ohjataan ergonomiseen soittotapaan ja -asentoon. Oppilaita kannustetaan tuottamaan omia musiikillisia ideoita, improvisoimaan sekä säveltämään. (Länsi-Vantaan musiikkiopiston OPS, 11–13.)

2.3.2 Luovuuden tukeminen ja innostuksen ylläpitäminen

Minua on mietityttänyt jo vuosien ajan se, miten pienen oppilaan saa motivoitua soittamiseen ja ahkeraan harjoitteluun. On oppilaita, jotka harjoittelevat joka päivä paljon, innostuneesti ja motivoituneesti. On myös oppilaita, jotka viihtyvät tunneilla, mutta harjoittelu ei innosta eikä onnistu. On oppilaita, jotka viihtyvät tunneilla, mutta väsähtävät helposti, jolloin soittomotivaatiokin laskee.

Robert Schenck toteaa osuvasti kirjassaan *Spelrum – en metodikbok för song- och instrumentalpedagoger* (2000), että kaikki opettajan valmiit suunnitelmat ovat hyvä asia niin kauan, kun opettaja pystyy säilyttämään kyvyn heittäytyä pedagogiseen improvisaatioon. Yksi opettajan tärkeä kyky on osata nähdä, mitä oppilas kaipaa tai tarvitsee juuri tällä tunnilla. Joskus se voi olla tiukka tekninen harjoitus, joskus tietyn teoksen tarkka harjoittelu, mutta yhtä lailla mielestäni tärkeää on havainnoida oppilaan mahdollinen tarve kevyempään soittamiseen tai hassutteluun. Toki mitä tahansa harjoituksia voidaan tehdä myös hassutellen, mutta tarkkuutta vaativat harjoitus ei välttämättä ole kovin hedelmällistä, jos oppilas on esimerkiksi hyvin väsynyt ja siten keskittymiskyky heikompi. Tämän vuoksi varsinkin musiikin alkuopetuksessa mielestäni opettajan pedagogiset taidot korostuvat. Toimivia harjoituksia voidaan tehdä monin eri tavoin. Schenck kehottaa huolehtimaan, että jokainen oppitunti sisältäisi muun muassa jotain hauskaa ja jotain vaativaa, jotain leikkisää ja jotain vakavaa, jotain kiitosta ja jotain kritiikkiä, jotain villiä ja jotain rauhallista. Harjoitusten pitäisi myös sisältää jotain helppoa ja jotain vaikeaa. (Schenck 2000, 215–220.) Schenckin vastakohtaparit ovat erittäin hyvin pedagogisen tunnin kaarta kuvaavia. Leikillisyyttä ei pitäisi unohtaa vanhempienkaan oppilaiden kanssa, sillä se tuo iloa ja hauskuutta soittoon ja hyödyttää ihan kaiken ikäisiä. (Schenck 2000, 258.) Itse ajattelen viulisti-isäni tavoin, että parhaimmillaan soittaminen on kuin leikkiä. Se on yhtä hauskaa.

Opettaja-oppilas -suhteella on valtava merkitys varsinkin ensimmäisessä vaiheessa aloittelevalla soittajalla. Oppilas vasta muodostaa suhdettaan musiikkiin ja musiikinopiskelu on löytöretki sekä musiikin maailmoihin että omaan itseen ja omiin kehittyviin taitoihin ja niiden antamiin mahdollisuuksiin. Hän saa mielihyvää sekä kuuntelemastaan että soittamastaan musiikista. Hän huomaa itse edistyvänsä. Myös opettaja ja vanhemmat huomaavat hänen edistymisensä. Musiikillinen minäkuva alkaa kehittyä. Oppilas on tietoinen omista kyvyistään, toiminnastaan sekä mahdollisuuksistaan musiikin parissa. Instrumenttiopintojen alussa on merkityksellistä, että oppilas saa myönteisiä kokemuksia soittotunneistaan ja nauttii vuorovaikutuksesta opettajan kanssa. Opettajan tulee olla aikuinen, joka on läheinen, lämmin ja joka pitää hänestä. Alkuvaiheessa musiikkiopintoja opettaja, joka on liian vaativa, ankara tai epämiellyttävä tai opettaja, joka ei usko oppilaan kykyihin, voi tuhota oppilaansa kiinnostuksen musiikin opiskeluun. (Anttila ja Juvonen 2002, 142–143.) Jokaisen opettajan tulisi mielestäni olla empaattinen ja sensitiivinen. Kuitenkin näen tässä musiikin alkupoluilla tarpeen, jota esimerkiksi varhaisiän musiikkikasvattajat pystyisivät täyttämään. ”Muskaritädit” ovat yleistäen sanottuna pehmeitä, leikkisiä ja lämpöisiä aikuisia, joilla on kohtaamisen taito.

Soitonopiskelun toisessa vaiheessa harrastuksesta tulee hieman totisempi siinä suhteessa, että tekemisestä tulee tavoitteellisempaa, harjoittelu on työläämpää ja vaativampaa. Musiikissa lähdetään harjoittelemaan suurempia kokonaisuuksia. Musiikkiopistoissa ja esimerkiksi musiikkileireillä oppilas saa samanhenkisiä kavereita. Myös opettajan käsitys oppilaan kyvyistä ja taidoista sekä ahkeruudesta nousevat entistäkin tärkeämmiksi. Jos oppilas saa runsaasti negatiivista palautetta tunneilla tai opettajalla on liian suuret vaatimukset, saattaa oppilaan motivaatio kärsiä. Tämä vaikuttaa koko soitonopiskeluun. (Anttila ja Juvonen 2002, 143–144.) Tässä vaiheessa minusta yhteismusisoinnin tärkeys ja sosiaalisten suhteiden merkitys korostuvat. Kun on kavereita, jotka ovat kiinnostuneita samoista asioista ja joiden kanssa voi viettää aikaa vapaa-ajallakin, saa virikkeitä omaankin harjoitteluun ja innostukseen.

Mielestäni luovuuden tappamiseen on varmoja keinoja pakottaminen ja painostus. Ilman harjoittelua ei kukaan kuitenkaan kehity soittimensa parissa ja se saattaa aiheuttaa motivaatio-ongelmia. Toisaalta pieniä oppilaita on ohjattava harjoittelun pariin, jotta siitä tulisi automaatio ja hauska osa harrastusta. Miksi osalle harjoittelu on niin epämieluisia? Kannustimiksi on esimerkiksi tarrojen keräilyvihkoja tai päiväkirjatyylisiä raportteja harjoittelustaan. On pakkoharjoittelua, lahjomisharjoittelua ja dead line -harjoittelua.

Palkkiot ja muut kiihokkeet voivat auttaa hetkellisesti, mutta aidon, kestävän ja luovan työskentelyn pohjaksi ne eivät sovi. Palkkiot saattavat laskea luovuutta sekä sisäistä motivaatiota. Tällöin oppilas tavoittelee vain palkkiota. Opettajan tulee antaa oppilaalleen rakentavaa palautetta soiton sekä hyvistä että huonoista puolista. Arvioinnin pohjana tulee kuitenkin olla informatiivisuus eikä kontrolli. Negatiivisia ilmaisuja ei tule käyttää, vaan kannustaminen ja yrittämiseen rohkaisu saavat aikaan positiivisia tuloksia. Pedagogisesti parhaita palkkioita ovat aineettomat palkkiot kuten hymy, nyökkäys ja rohkaisu. Kun oppilas saa kokea onnistumisen elämyksiä, hän nauttii tuloksista ja se motivoi häntä jatkossa. Aina on oppilaita, jotka eivät ole yhtä motivoituneita kuin toiset. Heille tulisi löytää työtapoja ja sellaista musiikkia soitettavaksi, jotka kiinnostavat heitä. Tämä auttaa saamaan myönteisiä elämyksiä ja motivaatio voi palata. (Uusikylä 2001, 18–19.)

Musiikissa motivaatio löytyy soittamisen ilosta ja mieluisasta musiikista. Soitonopiskelussa oppilas saa harjoittelun tuloksena uusia taitoja, jotka taas motivoivat jatkossa, jotta hän pääsee soittamaan sellaista musiikkia kuin haluaa. (Hasu 2017, 68.) Sisäisesti motivoitunut oppilas on ennen kaikkea kiinnostunut opiskeltavasta asiasta. Ulkoisesti moti-

voitunut on kiinnostunut opiskelun kautta saatavista muista palkkioista. Sisäisesti motivoitunut oppilas kokee harjoiteltavan tehtävän jo itsessään palkitsevaksi ja kokee palkintona esimerkiksi vaikean kappaleen onnistumisen. Ulkoisesti motivoitunut oppilas suorittaa harjoittelunsa, jottei tilanteesta seuraisi rangaistusta tai moitteita, tai ulkopuolelta tulevan palkkion saavuttamiseksi. Ulkoisten palkkioiden aikaansaama vaikutus on yleensä melko lyhytaikaista ja tällöin ulkoisen motivaation kannattelema oppilas tarvitsee palkkioita usein. Sisäiset palkkiot ovat yleensä kestoaltaan pidempiaikaisia ja ne ovat henkisesti tyydyttävämpiä. Siksi sisäisistä palkkioista tulee helpommin pysyvän motivaation lähde. Sisäinen motivaatio myös auttaa ja tehostaa oppimista monin tavoin niin määrältään kuin laadultaan. (Anttila ja Juvonen 2002, 102.) Huipputekijät, ovat he millä alalla hyvänsä, ovat vahvasti sisäisesti motivoituneita, sillä palo asioiden oppimiseen ja ratkaisujen löytämiseen on vahva. Motivaatio ajaa harjoittelemaan samaa asiaa jatkuvasti, kunnes se onnistuu. Jalkapalloharrastaja harjoittelee kikkaa pallon kanssa, kunnes se onnistuu. Asia on mielessä lähes koko ajan. Soittaja harjoittelee teknisesti vaikeita tehtäviä tunnista toiseen, päivästä päivään. Sormet tekevät mielikuvaharjoituksia ilman soitintakin. Uskomaton motivaatio ajaa harjoittelemaan niin paljon kuin mahdollista. Toivoisin, että jokainen ihminen löytää elämäänsä asian, jonka parissa hänen sisäinen motivaationsa on suuri, jopa valtava.

Opettajana olen huomannut, että pienimmillä oppilailla motivaatio on korkeampi, kun tunti sisältää monipuolisesti eri työtapoja. He jaksavat keskittyä soittamiseen hetken, jonka jälkeen liikumme ja työstimme musiikkia muulla tavoin. Tämän jälkeen taas pysymme palaamaan instrumentin äärelle ja motivaatio on jälleen kohdillaan. Nuorin oppilaani on neljävuotias. Hänellä motivaatiota kasvattaa myös kappaleet, jotka olen säveltänyt ja sanoittanut jonkin mielenkiintoisen teeman mukaan. Hän laulaa usein mielellään mukana. Saman teeman, saman kappaleen äärellä jatkamme muiden työtapojen parissa.

Moni soitonopettaja toivoo oppilaiden pystyvän ensin soittamaan helpommat tehtävät hyvin, ennen kuin antavat soitettavaksi haastavampaa ohjelmistoa. Jos oppilas ei koe kappaletta kiinnostavaksi tai ei arvosta saamaansa kappaletta, hän suoriutuu siitä huommin kuin hän taitojensa perusteella voisi onnistua. (Hasu 2017, 71.) Vanhempien oppilaitteni kanssa, olen huomannut, että heitä motivoi mahdollisuus vaikuttaa soitettavaan musiikkiin. Nämä 12-vuotiaat olen rajannut tämän työni ulkopuolelle. Eräs oppilas, vasta hetki sitten minulla tunnit aloittanut, ei ole juuri tainnut harjoitteluun aikaansa käyt-

tää. Olen tarjonnut hänelle erilaisia kappaleita, jotka veisivät hänen soittotaitoaan eteenpäin ja motivoisivat häntä. Päätin kuitenkin kysyä häneltä jälleen eräs soittotunti, mitä hän tahtoi soittaa. Klassista musiikkia, viulistin alku totesi. Klassista. Hän oli kokenut aiemmat kappaleet lastenlauluina, vaikka klassisia kappaleita nekin olivat olleet. Valitsin muutaman erityyppisen sävellyksen, jotka esittelin soittamalla hänelle. Yksi niistä oli hänen taidoilleen vielä vaikeahko, mutta hän valitsi juuri sen. Bach puhutteli häntä. Tällä tunnilla tämä nuori oppilas oli hymy huulilla koko ajan. Toivon, että kappale motivoi häntä myös kotona ja edistyminen harjoittelun tuloksena kasvattaa motivaatiota entisestään.

2.3.3 Harjoittelu

Harjoittelu on musiikin oppimiseen voimallisimmin vaikuttava tekijä. Huippusoittajat käyttävät huomattavasti enemmän aikaansa harjoitteluun kuin niin sanotut tavalliset soittajat. Huippusoittajat myös suunnittelevat määrätietoisesti harjoittelun tarkoituksen. Kun musiikki on luontevasti läsnä kotiympäristössä, se lisää kiinnostusta musiikkia kohtaan. Myös vanhempien kiinnostus musiikkiharrastusta kohtaan vaikuttaa lasten motivaatioon ja kiinnostukseen musiikkia kohtaan. Myös vanhempien rooli päivittäisessä harjoittelussa on merkittävä lapsen soittoharrastuksessa. Lapsia saatetaan kuitenkin viedä vastoin heidän omaa tahtoaan soittotunneille. Vastentahtoisesta soittajasta on vaikea kouluttaa musiikin ystävää. (Ahonen 2004, 142–147.) Tämä on minusta erittäin mielenkiintoinen aihe, sillä kuten Annu Tuovila väitöskirjassaan (2003) toteaa, yllättävän monet musiikkiopistojen oppilaat kokevat harjoittelun kotioloissa ikävänä ja suhtautuvat siihen haluttomasti. He myös saattavat vältellä musiikkiopiston tilaisuuksia.

Jostain syystä monet oppilaat eivät tunnu olevan kiinnostuneita saamastaan opetuksesta. Tämä sama ilmiö on ollut nähtävissä niin tarkkaan valittujen, mahdollisimman lahjakkaiden lasten kuin avoimessa musiikkiopistossa opiskelevien lasten kesken. Soittaminen ja harjoittelu näyttäytyy ajoittain ilottomana puurtamisena intensiivisestä opetuksesta huolimatta. Monet oppilaat toivoisivat soittotunneilleen mieluisampaa musiikkia. He kokivat opetuksen ja sen materiaalin tylsäksi. (Tuovila 2003, 21–22.) Omien oppilaitteni kohdalla olen huomannut, että ajoittain klassisten kappaleiden joukossa elokuvamusiiikki tai esimerkiksi lapsen itsensä toivoma pop-kappale tuo lisää harjoitusmotivaatiota.

Tuovila käsittelee (2003) kolmea teemaa, joista ensimmäisessä hän tarkastelee musiikkia lasten elämän osana. Toinen teema keskittyy musiikkiopistosta saatuihin kokemuksiin. Kolmannessa teemassa kyseessä on musiikkiopistojen opetus. Omien havaintojeni

perusteella klassinen musiikki ja sen instrumentit haastavat oppilaiden motivaatiota eniten. Sähkökitara ja -basso, rummut ja muut perinteiset bändisoittimet tuntuvat motivoivan oppilaita ja harjoittelu on säännöllisempää ja määrätietoisempää. Olisiko ryhmäopetus taikasana tähän? Jousisoittimilla pääsee orkesteriin soittamaan yhdessä. Samoin on puhaltimien laita. Onko musiikki kuitenkin klassisella puolella liian kaukana lasten omista kiinnostuksen kohteista? Perheiden arjessa kuuluva musiikki on todennäköisesti radiosta kuuluvaa iskelmää tai pop-/rockmusiikkia. Klassinen musiikki on monelle lapselle vierasta ja kaukaista.

Robert Duke, Patricia Flowers ja David Wolfe tutkivat amerikkalaisia 4–18-vuotiaita pianonsoiton opiskelijoita yhdeksänkymmentäluvulla. Näistä tutkimukseen osallistuneista lapsista lähes kaikki lapset ja nuoret kävivät mielellään soittotunneilla, mutta harjoittelu oli mieluisaa vain alle puolelle oppilaista. Opettajan antama ohjelmisto oli mieluisaa vain kolmasosalle tutkimukseen osallistuneista. Mieluisinta oppilaille oli populaarimusiikin soitto sekä nuoteista että korvakuulolta. Soittotunnit lopettaneet oppilaat eivät kokeneet lopettamishalujen johtuvan omien kykyjen puutteesta, vaan heillä oli mielessä muita, mielekkäämpää ajanviettotapoja. He kokivat, ettei opetus antanut heille niin paljon kuin he joutuivat opiskeluun panostamaan. (Tuovila 2003, 57.)

Olen miettinyt, että koska monelle oppilaalle harjoittelu on tylsää ja raskasta, olisiko syytä jakaa soittotunnit kahteen tai useampaan kertaan viikossa? Näin toimitaan jossain oppilaitoksissa. Pitäisikö sen olla yleisempää? Näin soittomäärät yhdessä soittotunnilla kasvaisivat ja harjoittelu ei määrittäisi niin paljoa etenemistä soittimensa parissa. Sitouttaisiko orkesteri tai bändi heti alusta lähtien yhtenä musiikin harrastusmuotona oppilaan instrumenttinsa pariin? Lapsi lauleskelee kotona koko ajan ja musiikki on mieluisa keino omien tunteiden sanoitukseen. Harjoittelu ei kuitenkaan kiinnosta, se ei motivoi ja tuntuu vievän kiinnostuksen koko soittoharrastukseen. Toinen lapsi ei malta odottaa pääsevänsä kotiin ja instrumenttinsa kimppuun. Hän janoaa harjoittelu-aikaa ja nauttii itsensä voittamisesta joka päivä. Mistä nämä erot kumpuavat?

Lasten elämässä yksi tärkeysjärjestyksen huipulla olevista asioista on leikki. Leikki kuuluu lasten jokaiseen päivään. Leikkiminen voi olla kaikenlaista toimintaa yksin tai toisten lasten kanssa. Se voi olla naruhyppelyä, ulkoleikkejä ja -pelejä, mielikuvitusleikkejä sisällä, esityksiä tai näytelmiä. Musiikki kuuluu tähän esimerkiksi kuunneltuna, laulettuna, soitettuna ja tanssittuna. Leikkeihin kietoutunut musiikki kuuluu enemmän lasten elä-

mään kuin ohjattu musiikin oppiminen. Musiikki koettiin arvokkaaksi leikin osaksi. (Tuovila 2003, 102.) Itselleni musiikki luonnollisena osana lapsen koko päivää on yksi sydäntä lähellä oleva asia. Tein ammattikorkeakouluopinnoissani opinnäytetyöni musiikin käytön lisäämisestä päiväkodin lasten arkeen. Musiikki on niin tärkeä osa lapsen kehitystä, että toivoisin lasten kuuleman musiikin sävelet käsiään pestessä, pikkuautoilla leikkiessään ja ihan kaikkialla.

Tuovilan tutkimuksen haastatteluissa monet lapset mainitsivat musiikkiopiston soittotunteen, mutta eivät maininneet harjoittelua, saati soitinta, jota opiskelivat. Osa lapsista eivät noteeranneet viikko-ohjelmassaan soittotunteja millään tavalla, vaikka viikoittain kävivät niillä. Vaikka lapset kävivät soittotunneilla, he eivät kokeneet sitä itselleen merkityksellisenä. Enemmänkin lapset kokivat soittotuntien ja siihen liittyvien velvoitteiden hankaloittavan heille itselleen merkityksellistä muuta musisointia. (Tuovila 2003, 104–105.)

Tuovilan tutkimuksessa (2003, 163–164) kävi ilmi, että oppilas ja opettaja työstivät yhdessä harjoiteltavaa musiikkiohjelmistoa, oppilas sai kotiläksyjä ja seuraava tunti alkoi näiden soittoläksyjen esittämisellä. Yleensä oppilas soitti soittotunnilla musiikkia tietyssä järjestyksessä edeten harjoituksista muuhun ohjelmistoon. Jos oppilas ei ollut harjoitellut kotiläksyjään, soittotunti useimmiten harjoituspainotteinen.

Vanhempien hyvääkin tarkoittava kannustaminen harjoitteluun tuntuu monista lapsista painostamiselta. Harrastus on kieltämättä kallis ja monista vanhemmista tuntuu turhalta maksaa soittotunneista, jos heidän lapsensa ei edisty tai ole motivoitunut harjoitteluun. Moni oppilas viihtyy soittotunneilla, muttei motivoidu harjoitteluun. Lisäksi mitä vanhemmaksi oppilas kasvaa, sitä enemmän hänen oma vastuunsa kasvaa harjoittelun suhteen, mutta samalla muut velvollisuudet esimerkiksi koulussa kasvavat. (Tuovila 2003, 190.) Olenkin miettinyt asiaa valtavasti. Musiikki on meille kaikille tärkeää. Musiikki tuo turvaa, lohduttaa, elää mukana iloissa ja suruissa. Onko instrumentin harjoittelu ainoa oikea tapa lähestyä soitonopetusta. Voisiko musiikista käydä nauttimassa ilman kenenkään asettamia paineita harjoittelusta ja muusta opettelusta? Minulla on tällä hetkellä ukulelen soitonoppilaana teini-ikäinen tyttö, joka aloitti harrastuksen vain, jotta saa tulla ”jammailemaan” minun kanssani soittotunneille. Hän nauttii yhteisestä soitosta. Hän on nopea oppimaan uusia asioita. Hän kaipaa opetusta ja neuvoja soittotunneilla. Hän tarttuu haasteisiin ja on aktiivinen ja kysyy, jos joku asia mietityttää. Hän ei kuitenkaan halua entisten pianotuntikokemusten takia paineita harjoittelusta. Hän haluaa vain nauttia musiikista.

Ehkä tälle on tilausta enemmänkin. Joskus se voi tuntua opettajasta turhautavalta, kun taidot eivät etene, kuten on totuttu. Itse koen kuitenkin äärettömän tärkeänä, ettei mahdollisuutta harrastaa musiikkia torjuta.

Olennaista myönteisen ja merkityksellisen opiskelun syntymisessä oli se, että lapsi saattoi itse vaikuttaa opintoihinsa, tehdä aloitteita ja niitä kuunneltiin. Jos lapset olivat epävarmoja sekä vaikutusmahdollisuuksistaan että edistymisestään, he eivät arvostaneet musiikin opiskeluaan eivätkä itseään oppijoina. (Tuovila 2003, 240.) Kuinka paljon lapsen epävarmuuteen opettaja voi vaikuttaa? Sensitiivinen pedagogia on tärkeää aina lasten kanssa työskennellessä, mutta erityisen tärkeänä näen sen vaikutuksen epävarmoihin oppilaisiin. Opettajan tulisi nähdä oppilaan tarpeet ja kuunnella herkästi toiveet. Oppilaan aloitteisiin vastaaminen on tärkeää, sillä tuolloin oppilaalla on olo, että hän tulee kuulluksi. Olen myös sitä mieltä, ettei vanhat kunnon etydit tai muut tutut, aina käytetyt kappaleet ole ainoa keino saavuttaa opetussuunnitelman musiikilliset tavoitteet. Samoja tekniikkaharjoituksia tai muita vastaavia voi tehdä lasta kiinnostavan musiikkigenren parissa. Musiikillista oppimista tapahtuu myös sellaisissa muodoissa, joita voi olla vaikeampi havaita. Nämä vaikeammin havaittavissa olevat muodot saattavat kuitenkin olla niitä, jotka ovat merkityksellisiä musiikin ilon kannalta. (Huhtinen-Hildén 2013.) Myös opetuskulttuurin muutokselle voisi olla tarvetta:

”Jos lapsi ei opi siten kuin opetamme, ehkä meidän pitäisi opettaa niin kuin lapsi oppii.” Ignacio Estrada (Huhtinen-Hildén 2013, 136.)

3 Lapsen kehitys instrumentin taitajaksi

Tässä luvussa käsittelen lapsen kehitystä soitto-oppilaaksi ja soitto-oppilaana.

Ikävuodet 4–8 ovat lapsen hienomotoristen taitojen kehittymisaikaa. Hienomotoriset taidot kehittyvät karkeamotoristen taitojen kehittymisen myötä. Lapsen hallitessa vartalon keskiviivaa lähellä olevia suuria lihaksia, alkaa kypsyminen laajeta kohti kehon ääreisosia ja niiden hallintaa. Karkeamotoriset taidot siis tukevat instrumentin hallintaan tarvittavia hienomotorisia taitoja. (Huisman 2001, 65.)

Kuusivuotias on kouluiän kynnyksellä. Tässä iässä lapsen muisti, abstrakti ajattelu ja itsesäätely sekä itsesäätely, varsinkin tarkkaavaisuuden ylläpito, riittävät tavoitteellisempaan oppimiseen. (Huttu 2017, 133.) Tätä näkökulmaa tarkasteltaessa instrumenttiopintojen aloittamiselle hyvä ajankohta olisi juuri tämä kuningasvuosi eli eskarivuosi. Lapsi

kokee tietävänsä ja osaavansa lähes kaiken, jaksaa jo keskittyä eikä ensimmäisen kouluvuoden rankkuus ole vielä haittana. Eskari-ikäinen on myös innokas uuden oppija.

Parasta harjoitusta lapsen kognitiiviselle, tiedolliselle kehitykselle ovat arjen vaihtelevat ja itsesäätelyä sekä ongelmanratkaisua vaativat tilanteet, joissa lapsella on aikuisen tuki turvanaan. On jonkin verran näyttöä, että säännöllinen soitinharjoittelu voi parantaa kognitiivisia taitoja. Jopa älykkyyden on osoitettu kasvavan muutamalla pisteellä. (Huttu 2017, 135.) Tämä näkemys mielestäni korostavat sitä hyötyä, jota monipuolinen erilaisien työtapojen käyttö instrumenttiopetuksen alussa voi lapselle tuoda.

Parhaiten oppimista tukevat itseluottamus ja motivaatio. Tärkein edellytys tiedon omaksumiselle on turvallisuuden tunne, sillä liiallinen stressi ja ylimitoitetut vaatimukset estävät oppimista. Pelko ja stressi vaikuttavat valtavasti uuden oppimiseen ja työmuistin toimintaan. Tämä ei kuitenkaan poista uuden oppimisessa epä mukavuusalueelle houkuttelemisen tärkeyttä. Ei ole myöskään kiellettyä vaatia lapselta asioita. Tässä pohja on kuitenkin tärkeä, jotta tilanne ei ole pelottava, vaan lasta motivoiva ja innostava. (Huttu 2017, 135–136.) Turvallinen ja hyväksyvä ilmapiiri soittotunnilla edesauttavat oppilaan omien epävarmuuksien kohtaamista. Jokainen meistä uskaltaa epäonnistua, jos tilanne on turvallinen ja tietää olevansa hyväksytty kaikissa tilanteissa. Tämän vuoksi instrumenttiopetuksessa soittotunnin ilmapiirillä on valtava merkitys oppilaan edistymisessä.

Jo ennen ensimmäistä soittotuntiaan lapsella on jo kokemusta musiikin tekemisestä ja musiikillisen vuorovaikutuksen oppimisesta, sillä lapsen musiikillinen elämä alkaa jo varhaisessa vaiheessa. Ennen puhumisen, laulamisen tai soittamisen oppimista lapsi kommunikoi äännelemällä. Hän tutustuu itse tuottamiinsa ääniin ja kuuntelee ympäristön ääniä. Hän ottaa jo tuolloin osaa niin kutsuttuun esimusiikilliseen vuorovaikutukseen läheistensä kanssa. (Partti, Westerlund ja Björk 2013, 60–61.)

5–6-vuotias lapsi tajuaa jo sävelkorkeuden rytmin ja melodian olemassaolon. Hän voi esitellä musiikillisia käsitteitä, jotka ovat jo tulleet hänelle tutuksi. Tuttujen laulujen laulaminen muuttuu tarkemmaksi. Lapsi tajuaa jo harmonian ja sointujen olemassaolon. Hän pystyy kävelemään perussykkeen tahdissa ja samalla taputtamaan sanarytmiä. Hän kehittyi musiikkiliikunnassa tempon ja sykkeen kehollisuuden tarkemmassa toteutuksessa. Hän nauttii musiikillisista ryhmätansseista ja leikeistä ja oppii niitä. Hän on innokas aloittamaan instrumentin soiton opiskelun. (Ruokonen 2001, 126.) Aivan instrumenttiopetuk-

sen alusta alkaen kannustan oppilaitani improvisaatioon ja omien kappaleiden keksimiseen. Tässä iässä innostus on vahvasti läsnä tekemisessä, eikä rajoitteita ole vielä tullut lapsen mieleen. Hieman vanhempana monet lapset kokevat, etteivät kehtaa tai osaa improvisoida, saati keksiä omia kappaleita. Itse toivon pystyväni tarjoamaan oppilailleni onnistumisen kokemuksia heidän luovuutensa herättämisessä. Itsellenikin on innostavaa nähdä oppilaan riemu, kun hänen kotonaan keksimänsä, videoitu kappale muuttuu nuoteiksi.

7–8-vuotias lapsi syventää ja harjoittelee aiemmin 5–6-vuotiaana oppimiaan valmiuksia monipuolisen musiikillisen tekemisen ja ilmaisun kautta. Hän tekee havaintoja ja arviointoja musiikista ja tyyleistä. Lapsi tajuaa tässä iässä, että sävelkorkeudelle, rytmille ja melodialle on olemassa symboliset merkintätavat. Hän alkaa tutustua notaatioon ja musiikin muotoon. Hän keksii omia lauluja ja instrumenttisävellyksiään. (Ruokonen 2001, 126.) Pienimmät oppilaani eivät vielä ymmärrä nuotteja, joten käytän paljon niiden rinnalla kuvia ja värejä sekä sorminumeroita. Tällä tavoin heidän on helpompi itse hahmottaa nuotteja. Aloitan kuitenkin jo muskarilaisten kanssa työskentelyn esimerkiksi rytmimukien kanssa. Ne auttavat oppimaan nuotinlukua sekä nuottien aika-arvoja.

Rytmimukit (kuvio 5) ovat olleet suosittuja nuorten oppilaitteni parissa. Niiden avulla on ollut helppo harjoitella rytmidiktaattien pohjaa. Innostavinta mukien kanssa työskennellessä on se, kun oppilaat saavat itse keksiä rytmejä. Joskus he laittavat mukeja riviin ajattelematta sen suuremmin ja yllättyvät itsekkin lopputuloksesta. Joskus mielessä oleva laulu saa miettimään rytmejä valmiiksi. Joskus rytmit innostavat luomaan uuden, oman laulun. Kun rytmit siirtää nuottiviivastolle, syntyvät melodiat.

Kuvio 5. Rytmimukit ovat värikoodattuja. Jos muki on kaadettu, se on neljäsosatauon mittainen. Jokainen muki on neljäsosan mittainen. Tämä helpottaa aika-arvojen hahmotusta. Rytmimukeja voi lisätä, ja voi lisätä erilaisia elementtejä aina tarvittaessa.

Musiikkia opitaan musiikillisen ilmaisun avulla kuunnellen, laulaen, soittaen ja liikkuen. Leikkien ja erilaisten tekemisten avulla lapsi oppii musiikillisia käsitteitä kuten esimerkiksi hiljainen – voimakas tai nopea – hidas. Ongelmanratkaisu ja keksiminen ovat keskeisiä luovassa prosessissa lapsen musiikillisen ajattelun kehittyessä. Kaikki lapsen musiikillinen oppiminen tapahtuu leikin ja keksimisen kautta. Musiikillisessa toiminnassa lapsi oppii ohjattua toimintaa, leikkiä musiikkipedagogiikan laululeikkiperinteistä. Sääntöleikit saavat harjoitusta taputusleikkilaulujen, improvisaation, tanssin ja soittamisen avulla. Vaapaata kuvitteluleikkiä tukevat kuuntelu, sävellyks, luova tanssi, maalaus ja dramatisointi. (Ruokonen 2001, 130.)

Musiikki on tiiviisti yhteydessä lapsen tunne- ja sosiaalisen elämän kehittymiseen. Musiikki auttaa purkamaan ja ilmaisemaan tunteita. Lapsi voi kuvata musiikin herättämiä tunteita liikkumalla tai maalaamalla musiikkia kuunnellessaan. Vaikka musiikillisessa kokemuksessa on valtavasti nonverbaalista kokemusta, on ajoittain hyvä sanoittaa tunteita. Tällä tavalla lapsi oppii myös itse verbalisoimaan tunteitaan ja mielikuviaan. Musiikin

maailmassa lapsi voi olla lentäjä tai avaruusmies, hän voi roolittaa itsensä hyvin vapaasti. (Ruokonen 132.) Erilaiset laulunaiheet kirvoittavat myös hyviä keskustelunaiheita oppilaiden kanssa. Aiheina voivat olla muun muassa tunnetilat, kokemukset, haaveet tai pelot.

Kuusivuotias elää omaa murrostaan kehityksessään. Musiikin parissa hänen tulisi saada kokea iloa ja onnistumisen elämyksiä ilman paineita oikeasta tai virheellisestä suorituksesta. Laulujen osaaminen ja esimerkiksi yksin esiintyminen vahvistavat itsetuntoa ja tuottavat onnistumisen kokemuksia. Musiikin tuottama mielihyvä varmistaa, että lapsi tahtoo jatkaa musiikin parissa ja siten lapsen musiikillinen ajattelu kehittyy parhaiten. (Ruokonen 2001, 132–133.) Mielestäni opettajan tulisi jatkuvasti tarkkailla itseään ja toimintaansa. Palautteen antamisen taito on tärkeää kaikkien oppilaiden kanssa, mutta erityisesti pienimpien kohdalla. Paras palaute, vaikka se olisikin kriittistä, kasvattaa motivaatiota asian suhteen. ”Jes, minä osaan!” tai Jes, kyllä mä vielä tämän opin.”

3.1 Musiikin oppiminen

”Minkä kuulet, unohdat. Minkä näet, muistat. Minkä koet, opit.”
-kiinalainen sananlasku

Mitä on musiikin oppiminen? Perinteinen määritelmä oppimisesta on kokemuksen aiheuttamia, suhteellisen pysyviä muutoksia organismin käyttäytymisessä. Nämä muutokset voivat ilmentyä taidoissa, tiedoissa ja tunnereaktioissa sekä käyttäytymisessä. Joskus muutokset näkyvät heti oppimishetkellä, mutta ne voivat ilmaantua vasta myöhemmin. (Ahonen 2004, 13.) Itse olen huomannut, että usein oman soittimen parissa tiukka puurtaminen, sitkeä harjoittelu palkitaan vaikean kohdan oppimisella. Vaikea muuttuu helpommaksi päivä päivältä. Joskus kuitenkin tuntuu, ettei asia etene yhtään, harjoittelu tuntuu turhalta ja hankalalta. Puurtaminen ei tuo helpotusta tilanteeseen. Silloin voi avuksi olla pieni tauko tämän vaikean asian harjoittelusta. Kun saa hieman etäisyyttä, voi vaikea asia kirkastua mielessä. Kun siihen taas tauon jälkeen palaa, voi harjoittelu tuntua taas edistyvän.

Musiikkikäyttäytymisenä pidetään kaikkia alueita, jotka ovat yhteydessä musiikkiin. Sen muotoja ovat muun muassa musiikin kuuntelu, musiikkiliikunta ja tanssi, laulaminen, soittaminen, improvisoiminen ja säveltäminen. Myös tunnepitoiset ja esteettiset reaktiot musiikkiin ovat musiikkikäyttäytymisen muotoja. Tämän ilmiön monimuotoisuutta lisää se,

ettei eri aikakausia tarkastellessa musiikkikäyttäytyminen pysy samana. Myös eri kulttuurien sekä eri henkilöiden tarkastelukulmat muuttavat musiikkikäyttäytymistä. Eri instrumenttien soittajat joutuvat kehittämään eri valmiuksia – laulaja joutuu kehittämään eri taitoja kuin esimerkiksi pianisti, balettianssija tai musiikinkuuntelija. Kaikki taidot ja valmiudet eri musiikkikäyttäytymisen muodoista huolimatta edellyttävät oppimisprosessia, jonka johdosta oppijalle syntyy käsityksiä musiikin rakenteiden järjestymisestä. Oppimisen kautta syntyy entistä tarkoituksenmukaisempaa musiikin havainnointia, tarkkaamista, jäsentelyä sekä informaation tulkintaa. (Ahonen 2004, 14.) Musiikki on maailmanlaajuinen kieli, joten vaikka eri instrumentit vaativat erilaisia taitoja, on laajassa harrastuskentässä kuitenkin ilo huomata, että pohjalla on kaikilla saman kielen, musiikin kielen hallinta. Itselläni ei päiväkotiaikoina ollut uuden Italiasta muuttaneen lapsen kanssa yhteistä kieltä. Ymmärsimme kuitenkin toisiamme musiikin parissa, musiikin yhteisen kielen avulla. Musiikin avulla opimme myös yhteisiä suomenkielisiä sanoja ja siten kuljimme kohti yhteistä kielellistä ymmärrystä.

3.2 Musiikkiharrastus ja musikaalisuus

Edellytyksenä musiikin oppimiselle on pidetty perinteisesti synnynnäistä musiikillista lahjakkuutta eli musikaalisuutta. Usein musikaalisuuden uskotaan säilyvän muuttumattomana koko elämän. Toinen näkemys on, että musiikillinen tietämys ja taidot omaksutaan vähitellen samojen oppimista säätelevien periaatteiden mukaan kuin muutkin taidot kuten esimerkiksi kielitaito. (Ahonen 2004, 29.) Itse olen huomannut, että musikaalisuudella pärjää aluksi. Muskarissa huomaan ajoittain erityisen musikaalisia lapsia. Pelkkä musikaalisuus ei kuitenkaan aina auta esimerkiksi instrumentin opettelussa. Sitkeä harjoittelu ja motivoituneisuus ovat tärkeä pohja oppimiselle. Toisaalta olen usein miettinyt, mitä musikaalisuus on. Vaatiiko musiikkiharrastus musikaalisuutta? Mielestäni ei, sillä monet asiat ovat oppimalla mahdollisia. Moni instrumentti vaatii soittotekniikan opettelua. Se on yleisesti ottaen kelle tahansa mahdollista.

Lapsen kasvaessa musiikillisesti suotuisissa olosuhteissa, ovat lähtökohdat musiikin suhteen aivan toiset kuin perheessä, jossa ei musiikki kuulu elämään juuri lainkaan (Ahonen 2004, 30–31). Nykyään ajatellaan, että mahdollinen synnynnäinen lahjakkuus ei riitä selittämään poikkeuksellisen taitavaa suoritusta. Poikkeuksellinen suoritus perustuu useista eri tekijöistä, kuten esimerkiksi sosiaalisista, motivaationaalisista, psykofyysisistä ja persoonallisista. Nämä tekijät saattavat vaikuttaa eri tavoin yksilön kehityksen eri vaiheissa. (Ahonen 2004, 47.)

Musiikin kanssa kehollinen vuorovaikutus voi herättää, muovata ja muuttaa henkilön toimintaa ja ajattelua sekä henkilön suhtautumista itseensä ja toisiin. Jotta ihmisen luontainen kontakti omaan kehoon ja aistillisuuteen ei kapeutuisi, opetuksessakin tulisi antaa mahdollisuuksia kehollisiin kokemuksiin ja erityisesti kinesteettisen aistin kautta saatuun tietoon. Tulisi ymmärtää, että tunteet ja kehollinen vuorovaikutus ovat oleellinen osa oppettamisen ja oppimisen prosessia. (Juntunen 2010, 61.)

Varhainen oppiminen tapahtuu hyvin paljon liikkeiden, kokeilemisen sekä tekemisen kautta, vaikka länsimaissa onkin käsitys, ettei ihmiskeho kykene ajattelemaan, muistamaan eikä ymmärtämään mitään. Ajatellaan, että tieto on vain mieleen liittyvä asia. Asiat, jotka liittyvät kieleen ja ajatteluun, koetaan ensisijaisesti merkitykselliseksi. Keholla on oma tapansa tietää. Esimerkiksi polkupyörällä ajaminen on opittu taito, joka säilyy kehomuistissa. Kehomuisti, joka liittyy taitoon, kuten esimerkiksi pianonsoittoon tai konekirjoitukseen, ei ole riippuvaista älyllisestä analyysistä. Kehonhallinta vaatii yleisesti ottaen oman kehon tuntemisen ja tiedostamisen taitoa. Tulisi tiedostaa oman kehon asentoja ja liikkeitä sekä tunnistaa lihasjännityksiä, jotta esimerkiksi hyvä soittoasento voidaan löytää. Kehoon kohdistuvien harjoitusten tavoite on herättää kehollista aistimista ja lisätä kehontuntemusta. Motorisen järjestelmän kehittäminen musiikin kanssa sopusointuiseen toimintaan ja musiikillisten tavoitteiden hyväksi ovat soittotaidon kehittämisessä oleellisia asioita. (Juntunen 2010, 61–64.) Soitonopetuksessa pyrin siihen, että vanhemmatkin oppilaani pääsevät tunnilla hieman lepuuttamaan soittoasentoa ja liikkumaan kehoa rentouttaen. Tämä saattaa varsinkin vanhempien oppilaiden kohdalla helposti unohduttaa. Kuitenkin jännitys, epäonnistumisen pelko tai hieman väärä asento saattavat aiheuttaa valtavaa jännitystä kehossa.

4 Oppimateriaalin luominen ja kehittäminen soittotuntien tueksi

4.1 Tapaustutkimus

Opinnäytetyöni sai aiheensa, kun keskustelin musiikkiopistomme rehtorin kanssa. Pohdimme muskarin ja soitonopetuksen välistä kuilua. Onko sitä? Miksi se mahdollisesti on? Miten sen välille voisi rakentaa sillan? Tutkimustehtäväkseni valikoitui kysymys, kuinka luoda soitonopetukseen materiaalia, joissa voin hyödyntää varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapoja oman instrumentin harjoittelun rinnalla.

Muskarin ja soitonopetuksen suhdetta on tutkittu opinnäytetöissä ennenkin, joten täysin uusi aihe ei ollut. Koin sen kuitenkin tärkeänä varsinkin, koska minuun luotiin uskoa, että työlläni voisi olla merkitystä. Soitonopettajat voisivat arvostaa materiaaleja, joissa he saisivat lisää työtapoja pienten oppilaiden opetukseen.

Lähdin toteuttamaan opinnäytetyötäni tapaustutkimuksena. Tapaustutkimus on yksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lajeja. Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 164.) Tiedonkeruumenetelmänä olen käyttänyt havainnointia sekä päiväkirjamuistiinpanojani. Olen jonkin verran videoinut soittotuntejani, kun olen kokeillut materiaalejani ja muskarin työtapojen käyttöä. Havainnoitejani olen käyttänyt hyväkseni koko tutkimuksen ajan ja pyrkinyt korjaamaan asioita, jotka eivät ole toimineet tunneilla. Tutkimusluvan sain sekä oppilaitteni huoltajilta että musiikkiopistomme rehtorilta heti alkusyksystä sitä kirjallisesti pyytäessäni.

Tutkimusta ei voi yleistää, sillä olen tehnyt sen omien piano- ja viuluoppilaitteni tunteja havainnoimalla. Jollain tavalla pidän tutkimustani kuitenkin merkittävänä, sillä uskon monien pienten instrumenttioppilaiden hyötyvän monipuolisesta muskarin työtapojen käytöstä heidän musiikin opiskelussaan.

Havainnoinnin etuihin kuuluu se, että sen avulla voi saada suoraa tietoa yksilöiden ja ryhmien toiminnasta (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 213). Havainnointi on ollut siis erinomainen menetelmä minun tutkimuksessani. Havainnointi voisi olla häiriötekijä, jos havaintojen tekijä olisi ulkopuolinen henkilö (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 213). Minun kohdallani tätä ongelmaa ei ole ollut, sillä olen ilokseni voinut tehdä tutkimustani omien oppilaiden kanssa tunneilla, joilla itse opetan. On ollut helppoa tehdä havaintoja, sillä oppilaat eivät ole jännittäneet minua, tuttua opettajaa. Toisaalta haitta voi olla emotionaalinen sitoutuminen ryhmään (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 213). Olenkin miettinyt, onko objektiivisuus säilynyt tämän aiheen parissa työskennellessäni. Olenko pystynyt olemaan objektiivinen tarkastellessani omaa toimintaani? Tai vielä tärkeämpänä kysymyksenä: olenko pystynyt olemaan objektiivinen havainnoidessani oman suunnitelmani toteutumista tunneilla? Aina en ole saanut kirjattua muistiinpanoja soitto-tunnin aikana. Tällöin on luotettava muistiin ja kirjattava havainnot myöhemmin (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 214). Olen käyttänyt opetuksessani myös valmiita kappaleita,

jotta olen voinut havainnoida kokonaisuutena eri työtapojen käyttöä irrallaan omasta materiaalistani.

Havainnointi vie aikaa. Saadakseni järkevästi havainnointikertoja, ei tutkimus päässyt vielä kunnolla vauhtiin syksyllä opinnäytetyötä aloittaessani. Olen tehnyt havaintoja koko vuoden ajan ja vieläkin se tuntuisi tarpeelliselta. Toisaalta ajattelen, että pedagogina on havainnoitava joka tapauksessa jokaisella tunnilla sen kulkua ja suunniteltava tulevaa havaintojen mukaan. Haastavinta on ehkä ollut se, että havainnointi on osallistuvaa havainnointia, jolloin havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan (Hirsjärvi, Remes ja Saja-vaara 2009, 214). Koen kuitenkin, että olen pystynyt olemaan melko objektiivinen havainnoija.

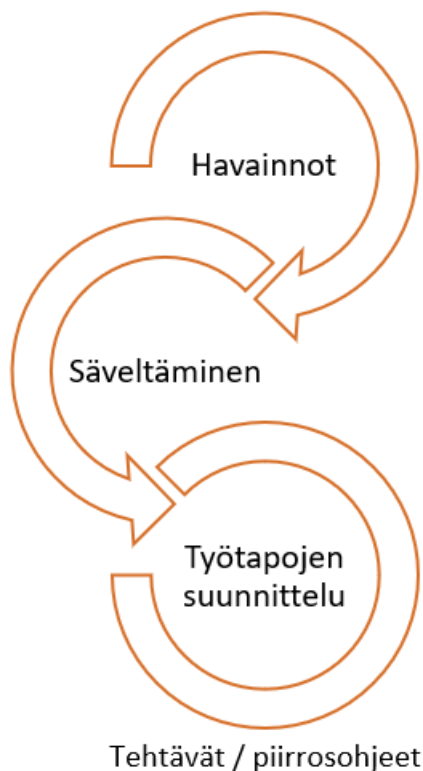
4.2 Oppimateriaali

Kuten jo aiemmin mainitsin, soitonopetukseen on valtavasti laadukasta materiaalia. Muun muassa Vivo piano -kirjassa on monipuolistettu jo valtavasti soitonopetuksen materiaalia. Mielestäni valmiit oppikirjat etenevät pienimpiä oppilaita ajatellen liian nopeasti liian haastaviin tehtäviin, eikä pohja oppimiselle, nuottien tuntemiselle ja soittimen kokeemiselle ja oppimiselle saa riittävää, vankkaa pohjaa.

Lähtiessäni kehittämään uutta oppimateriaalia käyttöni kehitin itselleni aluksi kovia paineita. Ajattelin, että minun täytyy heti luoda ja säveltää koko materiaali valmiiksi. Lopulta en kuitenkaan pitänyt kiirettä uuden luomisessa. Materiaalia syntyi yleensä tarpeeseen. Kun huomasin, että juuri nyt oppilaani tarvitsee oppimisensa tueksi jotain tiettyä teemaa monipuolisesti kokien, siitä syntyi sävellykseni ja suunnitelmani. Pysin sävellyksiä työstäessäni siihen, että kappale olisi mahdollisimman monikäyttöinen, jotta pystyisin käyttämään sitä monia eri työtapoja hyödyntäen. Sävellykseni ovat yksikertaisia ja helppoja melodialtaan, vaikka kaikkia en ole tehnyt oppilaitteni soitettavaksi. Pysin siihen, että kappale olisi helposti opittava ja tarttuva, jotta oppilaat oppisivat laulamaan sen nopeasti.

Kuviossa 6 näkyy materiaalintekoprosessini. Koko työ perustui havainnointiin. Tunneilla saattoi korostua joku vaikeampi tehtävä tai asia, joka kaipasi tukea opettamiseen. Havaintojeni perusteella aloitin säveltämisen. Säveltämisen pohjalla oli aina joku teema tai tietty työtapo, jotka mielessä tein sävellystyötäni. Säveltäessä mietin jo hieman muitakin työtapoja, mutta ne saivat viimeistellyt suunnitelmansa sävellysten ollessa valmiita. Kun

vein sävellykseni soittotunnille, havainnoin jälleen toimiko sävellys, kuten olin suunnitellut sekä toimivatko työtavat, kuten olin toivonut. Tämän jälkeen taas oli hyvä jatkaa seuraavien havaintojen ja sävellysten tekoa.

Kuvio 6. Materiaalin luomisprosessi

Olen käyttänyt pianotunneilla osittain valmiita materiaaleja ja ajoittain tehnyt niitä itse. Valmiissa pianonuoteissa kädet yhdistyvät nopeasti, mikä on oppilaalle motivoivaa. Kappaleet kuitenkin vaikeutuvat melko nopeasti, joten olen tehnyt helppoja harjoituksia kahdelle kädelle tavoitteena itseluottamuksen löytäminen ja käsien hallinta yhdessä ja erikseen. Vivon ja Aaronin pianokoulun nuoteissa on ollut erilaisia teemoja harjoitteluun, kuten esimerkiksi piano ja forte tai crescendo ja diminuendo. Näitä teemat ovat olleet yksi sävellyksiini pohjaa antaneista asioista.

Kuvio 7 on nuotti, jonka tein piano-oppilailleni joulukuun alkuun. Tämä kappale tuntui motivoivan. Kappale on alkujaan pidempi, mutta otin piano-oppilailleni vain alun käyttöön. Koko kappale antoi mahdollisuuden draamallisuuteen, eri tempojen tunnistamiseen ja muuhun monipuoliseen käyttöön. Melodia on helppo ja sanat tarttuvat. Koko sävellys löytyy Liiku, leiki ja pidä lystiä! -materiaalipaketista.

Joulusiivous

Säv. & san. Minttu Kruus

Jou - lu - sii - vous on, ai - van tar - pee ton. Jou - lu - sii - vous on ai - van tar - pee ton.

Kuvio 7. Joulusiivous nuotti pienille piano-oppilaille. Harjoitus kahdelle kädelle, jossa jokaisella sormella on oma kosketin.

Ajan työmatkani autolla. Ajaessani tulee usein mietittyä työasioita, joten tuntuu siltä, että valtaosa kappaleistani on saanut alkunsa autossa ensin teemoja pyöritellessäni ja yhtäkkiä melodian putkahtaessa mieleeni. Silloin on ollut pakko pysähtyä hetkeksi ja ottaa kännykän äänentallennus käyttöön. Hyräilyjäni olen sitten kotona purkanut koneelle nuottinohjelmalle ja jalostanut sävellykset valmiiksi. Aiheet kappaleille ovat tulleet usein muskarin käynnissä olevista tarinoista ja aiheista. Muskarissa seikkailtiin ennen joulua Tonttulassa, joten luontevasti tämä teema pomppasi myös soittotunneille. Tänä vuonna saimme nauttia uskomattoman upeasta talvesta, joten myös se aiheena antoi inspiraatiota sävellyksilleni, sekä soittotunneille että muskariin.

Materiaalimietteitä

Jänön jumppapumppa -kappale syntyi ensimmäisten kappaleiden joukossa syksyllä. Pienet piano-oppilaani kaipasivat pianon soiton lisäksi reipasta liikettä keskittymisen jälkeisen jännityksen purkamiseen. Jänön jumppapumppa oli hyvä aloitus. Emme ole soittaneet sitä soittotunneilla omilla instrumenteilla. Muutoin kappale on palvellut erinomaisesti. Liikkuen siinä saa suurimmat puhdit pompittua pois. Lapset ovat päässeet itse keksimään tekemisiä. Jänö on muun muassa juossut, hyppinyt, pyörinyt, marssinut ja hiipinyt. Oppilaat harjoittelivat kertaalleen perussykettä kappaleen parissa kapuloilla. Värityskuva on ollut mieluinen – ensin väritettiin kuvaa ja hop hop -kohdassa naputeltiin rytmiä nopeasti kuvan ympärillä.

Jänöaihe jatkui Jänön juoksujalkojen parissa. Harjoittelimme erilaisia hitaita ja rauhallisia tapoja liikkua sekä vastapainona kokeilimme pikakävelyä ja juoksua. Kappaleen myötä

harjoittelimme kuuntelemaan hidasta ja nopeata musiikkia ja erottamaan ne toisistaan. Tämä tehtävä on ollut yksi mieluisimmista varsinkin silloin, kun oppilas on itse päässyt soittamaan improvisoiden hidasta ja nopeaa musiikkia. Kappaleen myötä harjoittelimme perussykettä palloa pompotellen. Vauhdikkaan Jänön juoksujalkojen vastakohta on ollut hidas Karhun touhut -kappale.

Kärpäsen lento on ollut mieluisa kärpäsen lennätyksen ja sen äänien teon parissa. Kärpäsen lento -kappale antoi meille myös mahdollisuuden tunnistaa duuri- ja mollimelodioita. Mieluisinta oli kuitenkin päästä piirtämään taululle kärpäsen lentoreittejä niin korkealla kuin matalallakin.

Siivous sekä Harmoniahepat (kuvio 8) ovat olleet kappaleet, joiden avulla olemme harjoitelleet hidasta ja nopeaa jälleen syksyn ensimmäisten tuntien jälkeen. Tämä on aihe, joka on ollut selvästi mieluisin oppilailteni. On selvästi hieman jännittävää ensin liikkua hiljaa ja hitaasti ja sitten päästää itsensä valloilleen ja juoksuun. Harmoniahepoilla tosin ensin kuljettiin vauhdikkaasti, kunnes ruokatauon rauha kohtasi. Harmoniahepat olivat apuna myös duuriharmonioihin tutustumisessa. Harmoniahepat-kappale oli oppilaiden mielestä hauska, sillä otimme sukista tehdyt keppihevosekset mukaan leikkiin.

Kuvio 8. Sukista tehdyt keppihevosekset markkeerasivat Harmoniaheppoja kappaletta käsitellessä.

Lumiukko-laulussa käsitelimme matalia ja korkeita ääniä soittaen, lumiukkoa rakentaen itsestämme, lumiukkoja piirtämällä tietysti laulamalla niin matalia ääniä ja korkeita ääniä kuin pystyimme. Olen huomannut, että kappaleet, joissa on helpot tai tarttuvat sanat, ovat mieluisia laulettavia oppilailteni. Tuntuu, että pääsemme aina käsittelemään kappaletta syvemmin omankin instrumentin kanssa soittaessa, kun olemme yhdistäneet siihen laulua. Kaikki kappaleet eivät kuitenkaan saa oppilaitani laulamaan yhtä hyvin kuin toiset.

Rauhallisemmat sävellykset, kuten Tonttu nukkuu ja Ystävä eivät olleet niin motivoivia kuin jotain vauhdikkaampaa sisältävät kappaleet. Selvästi reippaalle liikkumiselle ja tekemiselle oli tarvetta. Mahtavinta oman materiaalini suhteen oli huomata, kuinka osa kappaleista oli tarttuvaa, hieman korvamatomaisia. Oli ihanaa, kun soittotunnilta lähti oppilas lauleskellen minun tekemääni kappaletta.

4.3 Havainnot soittotunneilla

Viime syksystä lähtien olen käyttänyt pienten, 4- ja 7-vuotiaiden piano-oppilaitteni sekä 9-vuotiaiden viuluoppilaitteni kanssa muskarin työtapoja soittotunneilla. Tutkimuspäiväkirjaani lukiessani olen ehdottomasti varmistunut siitä, että monipuolinen työtapojen käyttö on ollut hyödyllistä ja motivoivaa. Olen kerännyt itselleni tutkimusmateriaalia siis päiväkirjaa pitämällä sekä jonkin verran tunteja videoimalla.

20.10.2020

Perussykettä marssittiin kaikilla tunneilla, muita rytmejä liikutettiin perussyke pohjalla. Ja perussykekin löytyi!

Täytyy vielä kirjata kaikkia työtapoja lisää mupe-tehtäviin, tehdä se monipuolisesti.

Pianistien kanssa harjoiteltiin voimakas - hiljainen paria. Pianolla sekä liikkuen ja piirtäen. Myös improvisoiden omaa. Tunnistettiin myös nopea - hidas paria ja toisaalta myös A- ja B-osia.

27.10.2020

Nyt tuli viuluoppilailta palautetta, että kivoin mupe-hetki ikinä. Mutta eilen tuntui ensimmäistä kertaa, että siemen mm. tahtien muodostumiseen on nyt kylvetty. Tuli selvästi ahaa-elämys. Nuottiarvot alkavat olla tuttuja.

Aloitan tunnin aina oman instrumentin soittamisella. Oppilaat saavat esittää harjoittelemansa kappaleet ja tilanne on aina intoa täynnä. Tämän jälkeen paneudumme harjoittelemaan vanhoja kappaleita tai tutustumme uuteen. Seuraan oppilaan jaksamista ja keskittymistä. Kun keskittyminen alkaa herpaantua, on aika tehdä muuta. Suuri suosikki liikumisesta on ollut Jänön jumppapumppa, joka joulun aikaan muuttui Tontun jumppapumpaksi. Jänön jumppapumpun kanssa olemme muun muassa harjoitelleet perussykettä, sanarytmejä, kuunnelleet onko jumppa hidasta vai nopeata laulun muunnelmien kera sekä piirtäneet.

Oman instrumentin kappaleita on valittu myös valmiista opuksista. Varsinkin viuluoppilaani ovat jo käyneet tunneilla jo pari vuotta. Heillä on jo resursseja instrumentin hallintataitojen puitteissa enemmän kuin vasta-alkaneilla piano-oppilaillani. Tästä huolimatta he ovat vielä niin nuoria ja alkupolulla instrumenttinsa parissa, että he hyötyvät eri työtapojen käytöstä niin oppimisen että jaksamisen kannalta.

10.11.2020

Tänään innostavinta oli selkeästi liike ja piirtäminen. Upeat kuvat tulikin! Jaksaminen soittimen ääressä oli lyhyempää, mutta tunnelma säilyi iloisena koko ajan.

12.1.2021

Suzuki-vihkon kappaleet eivät innosta selkeästi yhtään. Isän haastaman kappaleen harjoittelu on ollut selvästi aktiivista! Upean puhdasta viulunsoittoa.

2.2.2021

Duuriasteikon harjoittelu portaita kulkien oli hitti. Hypimme myös terssejä. Hyvin alkoi hahmottua terassin ajatus. Vielä täytyy harjoitella pienet ja suuret terssit muutenkin kuin paperilla.

16.2.2021

Talven pakkassää -kappale on selvästi mielenkiintoinen, kun saa soittaa kaverin kanssa duettona. Aivastuksia -kappaleen leikki kupsahduksineen nauratti valtavasti, varsinkin, kun itsekin kupsahdeltiin.

Yleensä lähdemme ensin instrumentin äärestä liikkumaan. Liikkeen avulla olemme harjoitelleet esimerkiksi käsitepareja hiljainen ja voimakas, kun ensin olimme tutustuneet

nuotissa sen merkintään. Liikuimme hiipimällä ja juoksemalla. Olemme myös liikkuneet esimerkiksi hitaasti kuin karhut ja nopeasti kuin jänikset. Lumiukkoja itsestämme taputellen olemme käsitelleet käsitepareja matala ja korkea. Liike on antanut oppilaalle luvan päästellä höyryjä mielestään, keho saa vapautua soittoasennosta ja sen ylläpitämisestä. Liike on ollut varsinkin nuorempien oppilaitteni kanssa ehdottoman tärkeää, sillä hienon keskittymisen ja pianon ääressä istumisen jälkeen huomaa, kuinka levottomuus alkaa nosta päätään. Silloin on paras lähteä liikkeelle syventämään musiikillista oppia.

Nuorten viulistien kanssa olen liikkunut enemmän muuten kuin valmista leikkilaulua käyttäen. Jotta olen voinut vahvistaa ymmärrystä nuottikuvasta, olemme käyneet hyppimässä portailla ensimmäisiä käsittelyssä olevia intervaleja sekä asteikkoja. Laitaan teipattu maalarinteippi on antanut hyppyalustan nuottiviivaston hahmottamiseen. Myös sormituksia on hypelty maalarinteippiä hahmotellessa, kun olemme kuunnelleet, mitkä sormet ovat vierekkäin ja mitkä erossa toisistaan.

Piano-oppilaitteni kanssa olen huomannut tarttuneeni rytmisoittimiin yllättävän vähän. Eniten käytetyt työtavat heidän kanssaan on ollut laulu, kuuntelu, liike ja taideintegraatio. Soittoon on keskitytty pääasiassa vain heidän oman instrumenttinsa äärellä. Kahden käden eriaikaista hallintaa olemme harjoitelleet rytmittelemällä eri tavoin.

Laulu on tullut helposti mukaan muun muassa helppojen pianokappaleiden myötä. Myös tutut kansanlaulut ja muut lastenlaulut ovat tuoneet soiton rinnalle laulun. Laulua käyttäen voimme harjoitella kaikulaululla soittokappaleen hankalampia kohtia ja siten avata rytmejä tai melodiakulkua siitä.

Kuunnellen olemme tunnistaneet musiikillisia käsitepareja. Aktiivisen kuuntelun avulla olemme sukeltaneet musiikin tunnelmaan ja esimerkiksi miettineet, miten kappaletta voisi soittaa – onko se herkkä ja tunnelmallinen vai napakan rytmikäs. Etenkin viulunsoitossa on erittäin tärkeää harjoittaa kuuloa ja kuuntelua, jotta voi oppia reagoimaan soiton puhtauteen. On myös hedelmällistä välillä kuunnella nauhoitteita kappaleesta, jota itse harjoittelee. Se lisää motivaatiota ja innostusta, uskoa omaan itseensä. Uskon, että klasista musiikkia kuunnellaan varsin vähän suomalaisissa kodeissa, joten on muutenkin hyödyllistä ja innostavaa kuunnella taitavien solistien soittoa. Samalla voi haaveilla, kuinka itse voi joskus olla samassa tilanteessa ja maailman maineessa.

Taideintegraatio tuo soittotunneille sopivaa rauhaa ja keskittyneisyyttä taas uudella tavalla. Varsinkin, jos istutaan pöydän ääreen, moni lapsi saattaa alkaa tässä kohtaa viimeistään kertoa omia ajatuksia musiikista, soittamisesta, harjoittelusta tai joskus kaikenlaisia kuulumisia. Mielestäni tämä on tärkeä hetki ja sillekin tulee antaa aikaa. Kun opettaja malttaa itse pysähtyä kuuntelemaan, saa oppilas tunteen kuulluksi tulemisesta. Samalla saattaa kirkastua ajatus siitä, millaista musiikkia oppilas toivoisi soitettavakseen. Taideintegraatiota käyttäen olemme harjoitelleet musiikin kuuntelua ja esimerkiksi sen muotojen muutoksia. Kynän kanssa olemme harjoitelleet rytmejä taas uudella innolla, jos rytmisoittimet tai liikkuminen ovat jo menettäneet sen hetkisen mielenkiintonsa.

Olemme soittaneet viuluoppilaitteni kanssa soittoläksyjä ksylofoneilla ja miettineet siten nuottikuvaa, ääniä, sormituksia ja niin edelleen. Olemme päässeet ksylofonien kanssa harjoittelemaan toisten säestämistä ja yhteissoittoa hieman eri kulmasta kuin oman instrumentin kanssa. Myös boomwhackersit ovat olleet hyviä auttamaan viulistinalkuja sävelkulkujen hahmottamisessa. Myös omien kappaleiden keksiminen ksylofoneja soittamalla on ollut mieluisaa.

5 Pohdinta

Koronavuosi on tuonut haasteita varmasti jokaiseen työhön. Itselläni haasteet ovat näkyneet etäopetuksessa ja hybridimallin opetuksessa luvallisen materiaalin löytämisessä. Tämä opinnäytetyön teko on antanut potkua ja rohkaissut tekemään omia kappaleita. Pidän muskarityössäni tarinallisuutta tärkeänä osana työtä. Haluan myös antaa lapsille mahdollisuuden ideoida tarinalle suuntaviivoja. Tämä on ollut aiemmin melko haastavaa, kun olen etsinyt sopivia kappaleita tunneille. Tänä vuonna paineet ovat olleet erilaiset. Tänä keväänä olen antanut lapsille pohjaksi seikkailuihin Taikuri Turakaisen, joka näkyy seuraavalla sivulla kuviossa 9. Se on hahmo, joka minusta muotoutuu, kun laitan hassun hatun päähäni. Lapset ovat saaneet vaikuttaa, minne Taikuri Turakainen on meidät vienyt seikkailemaan. Tähän mennessä olemme käyneet avaruudessa muun muassa kuu-kävelyllä ja kuuhiiriä tapaamassa, Karkkimaassa Kuninkaan luona ja Pääsiäisnoitaa tapaamassa. Seuraavaksi Taikuri Turakainen lähtee pelastamaan Musiikkimaata. tarinat ovat olleet helppo toteuttaa, kun opinnäytetyön aiheen myötä säveltämisestä on tullut tutumpaa ja kynnys on madaltunut. Käytän siis luvallista materiaalia etäopetuksessa ja videoissa, sillä se on suurimmaksi osaksi omaani. Työmäärä on toki melko tavalla kasvanut, mutta työstä on tullut mielekkäämpää ja tuntuu, että pystyn ottamaan lasten ideat entistä paremmin huomioon.

Kuvio 9. Taikuri Turakainen

Olen ollut tyytyväinen soittotuntien rakenteeseen. Koskaan tunnin kulku ei ole täysin kiiveen kirjoitettuna etukäteen, sillä kuten muskarityössä, mielestäni minun täytyy opettajana pystyä aina lukemaan oppilaan vireystilaa, motivaatiota ja mielenkiinnon kohdetta. Pysin rakentamaan tunnin aina oppilaan sen hetken tarpeen mukaan. Suunnittelen tunnin aina etukäteen ja mietin tunnin tavoitteet. Tämä punainen lanka kulkee koko tunnin läpi, vaikka tarttuisinkin hetkeen ja oppilaan mielenkiintoihin.

Olen huomannut, että monipuoliset työtavat ovat olleet tarpeellisia. Pitkän, keskittyneen oman instrumentin soiton jälkeen voi kuulla helpotuksen huokauksen, kun totean, että hienoa työtä, on aika lähteä liikkeelle. Erityisesti liikkuminen on ollut nuorimpien oppilaiden suosikkityötapa ja se saa aikaiseksi suurimmat kikatuksen purkaukset. Keskittymisen jälkeen kehollinen vapautuminen tuntuu olevan tarpeellinen. Liike vapauttaa oppilaat ja antaa tilaisuuden kokea musiikin leikillisyyttä. Toivoisinkin, että saisin oppilaiden oman instrumentin soittoon sitä samaa naurua ja iloa kuin tanssiin, jumppaan, porrashyppelyihin tai muuhun liikkeessä olemiseen.

Toinen suurta innostusta herättävä työtapa on taideintegraatio. Piirtäminen tuntuu olevan hyvin mieluisaa lapsille. Piirtämiseen en tahdo asettaa paineita, en vaadi tiettyä esitettävää lopputulosta. Olen kuitenkin vaativa, jos työstämme esimerkiksi musiikillisia käsitteitä. Silloin harjoitellaan esimerkiksi staccatoa tai legatoa ohjeen mukaan.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen todennut, että sävellyttämistä tulisi tehdä tunneilla en-
tistä enemmän. Samoin ajattelen improvisaatiosta. Niille tulisi antaa tilaa silloin, kun it-
sekriittisyys ei ole vielä liian suuri oppilaan taakka. Ehkä itsekriittisyyden voisi sivuuttaa
suurimmaksi osaksi, jos improvisaatio ja sävellytys tulisivat normaaliksi osaksi soittotun-
teja. Samalla nuotintamalla yhdessä omia kappaleita oppilaat saisivat erittäin tärkeää
oppia musiikista.

Musiikin hahmotusaineiden sisällyttäminen eri työtapojen käyttöön auttaa lasta mieles-
täni erittäin paljon oppimaan omasta instrumentistaan sekä musiikista yleensä. Tärkeää
on, ettei kaikki opetus tapahdu istuen paikoillaan ja vanhakantaisesti kynällä paperia
täyttäen. Viuluoppilaani pitävät kyllä siitäkin, mutta tärkeämpää on suunnitella tunnin
kulku monipuolisesti. Käytän opetuksessa harvakseltaan myös esimerkiksi Kahoot! -so-
vellusta sekä tarinoita.

Tekemääni materiaaliin olen melko tyytyväinen. Tein kappaleita tarpeeseen. Pysin yksin-
kertaisiin lauluihin ja mielestäni onnistuin siinä. Muutama laulu oli mielestäni erityisen
onnistunut lasten lähtiessä heti mukaan laulamaan. Tärkeintä kuitenkin on, että oppilaat
saisivat kokea soittotunneilla tekemisen riemua musiikin parissa monin eri tavoin.

Omat tunnekuohut ovat olleet valtavat materiaalia säveltäessäni. Turhautumisen tunteet,
osaamattomuuden kokemukset, oman ammattitaidon kyseenalaistaminen ovat olleet tut-
tuja tunteita koko prosessin ajan. Syksyllä työtä aloittaessani nämä epävarmuuden tun-
teet olivat kuitenkin suurempia. Koin aika kovia paineita sävellysteni suhteen ja tuntui,
etten ole riittävän taitava säveltäjä. Otin muskarityöhöni kuitenkin joulukuulle projektin ja
toteutin joka päivä julkaistun joulukalenterin. Joulukalenteri muodostui videoista, joissa
seikkailtiin käsikirjoittamassani sadussa. Sävelsin jokaiselle päivälle laulun, jonka
kanssa toteutin aina jonkin muskarin työtavoista. Joulukalenteri oli muskarilaisille erittäin
mieluisin ja se sai aikaan uudenlaisen inspiraation säveltämisen suhteen. Myös kynnys
madaltui ja itsekriittisyys hieman helpotti. Inspiraatio ja motivaatio on säilynyt, sillä uusia
ideoita sävellyksiin pyrkii mieleen jatkuvasti. Tällä hetkellä säveltäminen ja tarinoiden
kuljettaminen omien kappaleiden avulla tuntuu luontevalta ja mukavalta.

Toivoisin, että oppimateriaalini voisi olla avuksi kollegoille. Toivoisin, että tämän työni
ansioista useampi lapsi kokisi tulevansa kuulluksi ja useampi soitonopettaja saisi työka-
luja sellaisten oppilaiden kanssa työskentelyyn, jotka eivät motivoitu harjoittelusta ja

soittamisesta. Ehkä intohimoa omaan instrumenttiin ja musiikkiin voisi herätellä leikkimällä ja erilaisia kokemuksia tarjoamalla.

Lähteet

Ahonen, Kari. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki. Finn Lectura.

Aivoliitto: Musiikki antaa aivoille siivet. 2018. Aivoliitto.fi, julkaistu 24.9. 2018. Luettu 21.3.2021. <https://www.aivoliitto.fi/aivoterveys/mieli/musiikki-antaa-aivoille-siivet>

Anttila, Mikko ja Antti Juvonen. 2002. Kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta. Saarijärvi. Gummerus.

Hasu, Johanna. 2017. ”Kun siihen pystyy kuitenkin, ei oo mitään järkeä olla tekemättä”: Oppimisen vaikeudet pianonsoiton opiskelussa - oppilaiden kokemuksia ja opetuksen keinoja. Jyväskylä. Jyväskylä University Printing House.

Hirsjärvi, Sirkka, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy.

Hongisto-Åberg, Marja, Anne Lindeberg-Piiroinen ja Leena Mäkinen. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere. Tammer-paino oy.

Huhtinen-Hilden, Laura ja Jessica Pitt. 2018. Taking a Learner-Centred Approach to Music Education. London. Routledge.

Huhtinen-Hildén, Laura ja Cecilia Björk. 2013. ”Musiikin opettamisen ammattilaiseksi – Koulutus reflektiivisenä muutosprosessina”. Teoksessa *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*, toimittajat Marja-Leena Juntunen, Hanna M. Nikkanen ja Heidi Westerlund, 130–149. Juva. Bookwell Oy.

Huhtinen-Hildén, Laura. 2013. ”Kanssakulkijana musiikin alkupoluilla”. Teoksessa *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*, toimittajat Marja-Leena Juntunen, Hanna M. Nikkanen ja Heidi Westerlund, 130–149. Juva. Bookwell Oy.

Huisman, Tuulamarja. 2001. ”Lapsuusajan liikunta ja sen yhteys lapsen terveyteen. Liikuttava lapsuus”. Teoksessa *Taiteen ja leikin lumous*, toimittajat Seija Karppinen, Arja Puurula ja Inkeri Ruokonen, 62–70. Tampere. Tammer-Paino.

Huttu, Tiina ja Kirsi Heikkinen. 2017. Pää edellä. Näin tuet lapsesi aivojen kehitystä. Helsinki. WSOY.

Juntunen, Marja-Leena, Hanna-Maija Aarnio ja Soili Perkiö. 2015. Ikkunoita Inkerin elämään. muistoissa musiikkiliikunnan uranuurtaja Inkeri Simola-Isaksson. Vammalan kirjapaino Oy. Helsinki.

Juntunen, Marja-Leena, Soili Perkiö ja Inkeri Simola-Isaksson. 2010. Musiikkia liikkuen. Musiikkiliikunnan käsikirja 1. Helsinki. Sanoma Pro.

Kaikkonen, Markku, Terhi Oksanen ja Soili Perkiö. 2014. Orff OPS. JaSeSoi. Järvenpää. Järvenpään kirje- ja lomakepaino Oy.

Lappalainen, Minna. 2017. Hei, me laulupiirretään. Laulupiirtämisen menetelmä monialaisen oppimisen ja vuorovaikutuksen tukena. Latvia. Livonia Print.

Lonka, Kirsti, Lauri Hietajärvi, Riikka Hohti, Maija Nuorteva, Anna Pauliina Rainio, Niclas Sandström, Lauri Vaara ja Suvi Krista Westling. 2015. ”Ilmiölähtöisesti kohti innostavaa oppimista.” Teoksessa *Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia*, toimittaja Hannele Cantell, 49–76. Juva. Bookwell Oy.

Länsi-Vantaan musiikkiopisto. Opetussuunnitelma 2020.

Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Helsinki. Suomen Yliopistopaino oy.

Opetushallitus. 2021. Ilmiömäinen Ilmiömäistä Ilmiömäisesti. Luettu 3.4.2021. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/ilmiomainen-ilmioimaista-ilmiomaisesti>

Paananen, Katri. 2017. Selvitys opettajien asenteista ryhmäopetusta kohtaan klassisen musiikin instrumenttiopetuksessa. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017121421286>

Partti, Heidi, Heidi Westerlund ja Cecilia Björk. 2013. ”Oppimiskäsitykset reflektiivisen musiikkikasvattajan toiminnan ohjaajana.” Teoksessa *Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä*, toimittajat Marja-Leena Juntunen, Hanna M. Nikkanen ja Heidi Westerlund, 54–70. Juva. Bookwell Oy.

Ruokonen, Inkeri. 2001. ”Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä”. Teoksessa *Taiteen ja leikin lumous*, toimittajat Seija Karppinen, Arja Puurula ja Inkeri Ruokonen, 120–143. Tampere. Tammer-paino.

Ruokonen, Inkeri. 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Helsinki. Finn Lectura.

Romu, Terhi. 2006. Harmonikkaviikarit musiikkimaassa: Colourstrings-menetelmän soveltamisperiaatteita harmonikalle. Pro Gradu -tutkielma. Sibelius-Akatemia. Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe200811042045>

Schenck, Robert. 2000. Spelrum – en metodikbok för sång- och instrumentalpedagoger. Göteborg. Bo Ejeby Förlag.

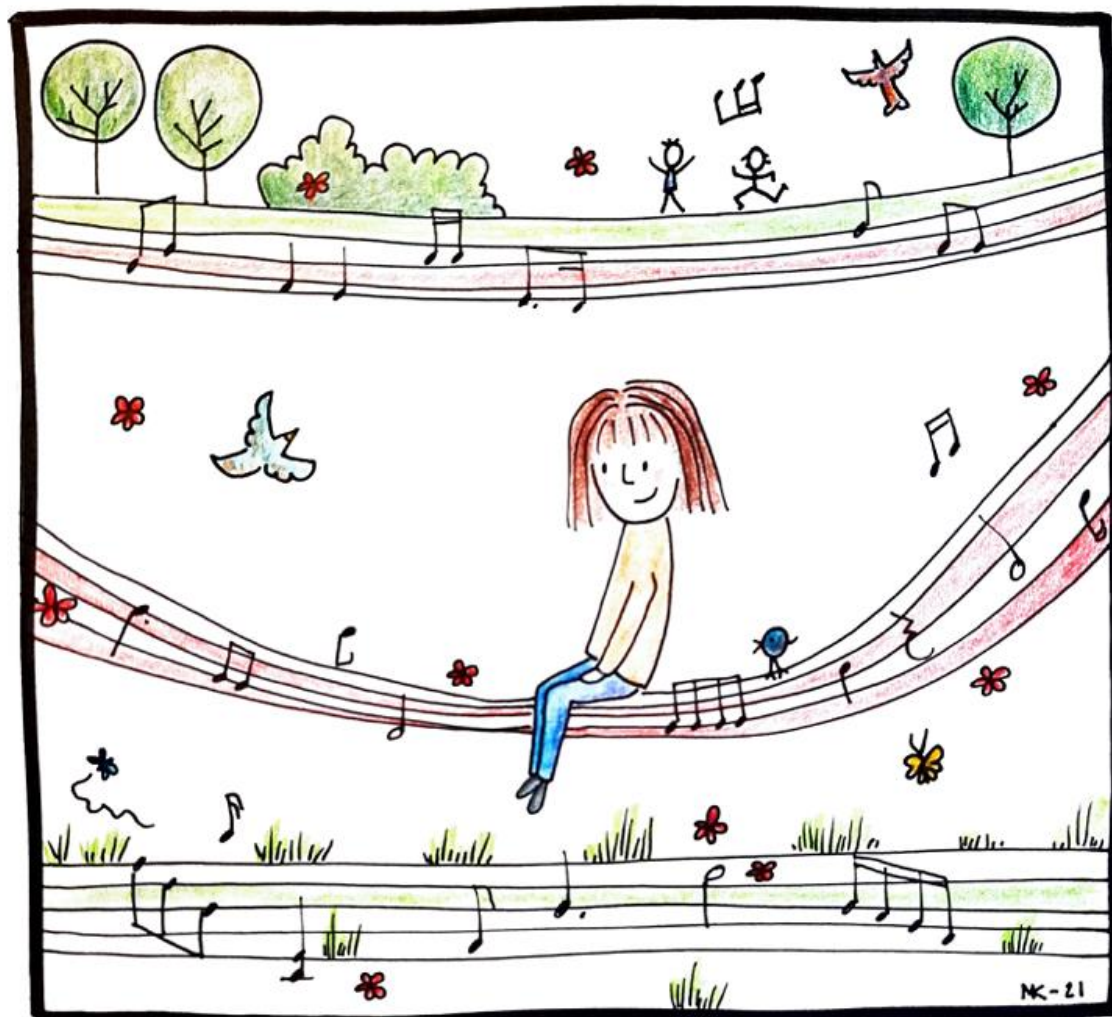
Tuovila, Annu. 2003. Mä soitan ihan omasta ilosta. Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Helsinki. PB-Printing. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-9658-95-8>

Uusikylä, Kari. 2001. ”Lapsen luovuus elää vapaudessa”. Teoksessa *Taiteen ja leikin lumous*, Toimittajat Seija Karppinen, Arja Puurula ja Inkeri Ruokonen, 14–22. Tampere. Tammer-Paino Oy.

Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto ja Inkeri Ruokonen. 2020. Varhaiskasvatuksen taidekasvatus. Leikkiä, lumousta, oppimista ja hyvää elämää. Helsinki. PunaMusta

Liite 1. Materiaalipaketti

LIIKU, LEIKI JA PIDÄ LYSTIÄ!

Työkaluja soitonopetuksen tueksi

Minttu Kruus 2021

Tämä oppimateriaali on tehty kaikille lasten ja musiikin parissa työskenteleville, mutta ennen kaikkea soitonopettajien työn tueksi.

Varhaisiän musiikkikasvatuksessa käytetään monipuolisesti eri musiikin työtapoja. Työtapoja ovat puhe ja laulu, kuuntelu, soittaminen, liike ja tanssi sekä taideintegraatio. Pienten soitto-oppilaiden motivointi ja keskittyminen saattavat olla haastavia tehtäviä, joten olen itse työssäni todennut musiikin työtapojen käytönoton olevan erittäin hyödyllistä myös soitonopetuksen puolella. Tunnin aluksi hyvä työskentely oman instrumentin parissa johtaa ennen keskittymisen herpaantumiseen. Liikkuminen ja muut työtavat auttavat keräämään lisää voimavaroja keskittymiseen. Tämän jälkeen voi oman instrumentin parissa olevia asioita työstää joko uudelleen, mutta yhtä hedelmällistä on harjoitella esimerkiksi haastavia rytmejä kapuloiden kera, liikkuen perehtyä musiikin erilaisiin käsitepareihin, kuten esimerkiksi hiljainen ja voimakas, kuunnella musiikkia sekä laulaa oman soiton mukana. Käsiteparien harjoittelu ja muu musiikin ymmärtäminen on hedelmällistä myös piirtämällä.

Lapset oppivat kokonaisvaltaisesti asioita kokien. Tervetuloa kokeilemaan minun luomaani materiaalia soittotunneille! Materiaali sopii hyvin myös muskariin, päiväkotiin tai koulun alaluokille.

Vantaalla 21.5.2021

Minttu Kruus

Jänön jumppapumppa

Säv. & san. Minttu Kruus

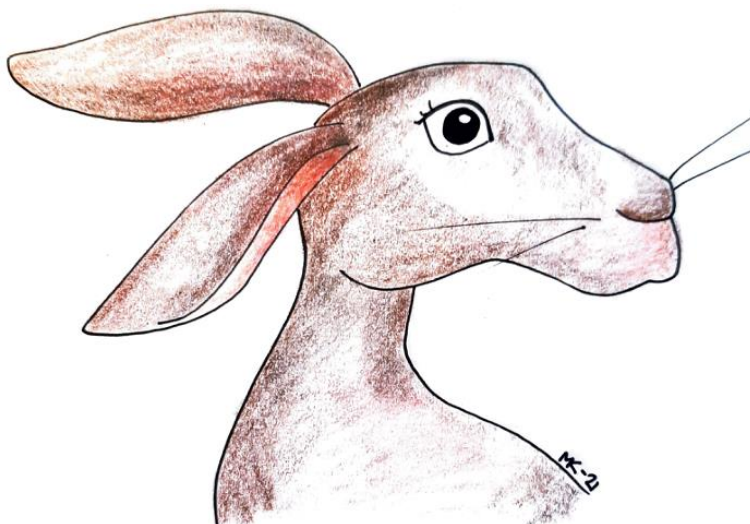
Eb /D /C /B Ab /B
 Jä-nön jump-pa-pump-pa, jä-nön jump-pa-pump-pa, jä-nön jump-pa-pump-pa al-kaa

4 Eb Gm Cm Fm Eb G C7
 näin: Nos-ta kä-det y-lös hei-lu-ta pep-pu-a. Näin. Nos-ta jal-ko-ja no-pe-as-ti ja

8 F Bb Eb Fm Eb Bb
 läh-de juok-se-maan. Hop hop hop hop hop hop hop hop hop hop hop hei!

11 Eb Fm Bb Eb Eb Fm
 Hop hop hop hop hop hop hop hop hophophophei. Hop hop hop hop hop hop hop hop

14 Eb Bb Eb Fm Bb Eb
 hop hop hop hop hei! Hop hop hop hop hop hop hop hop hop hop hop hei.

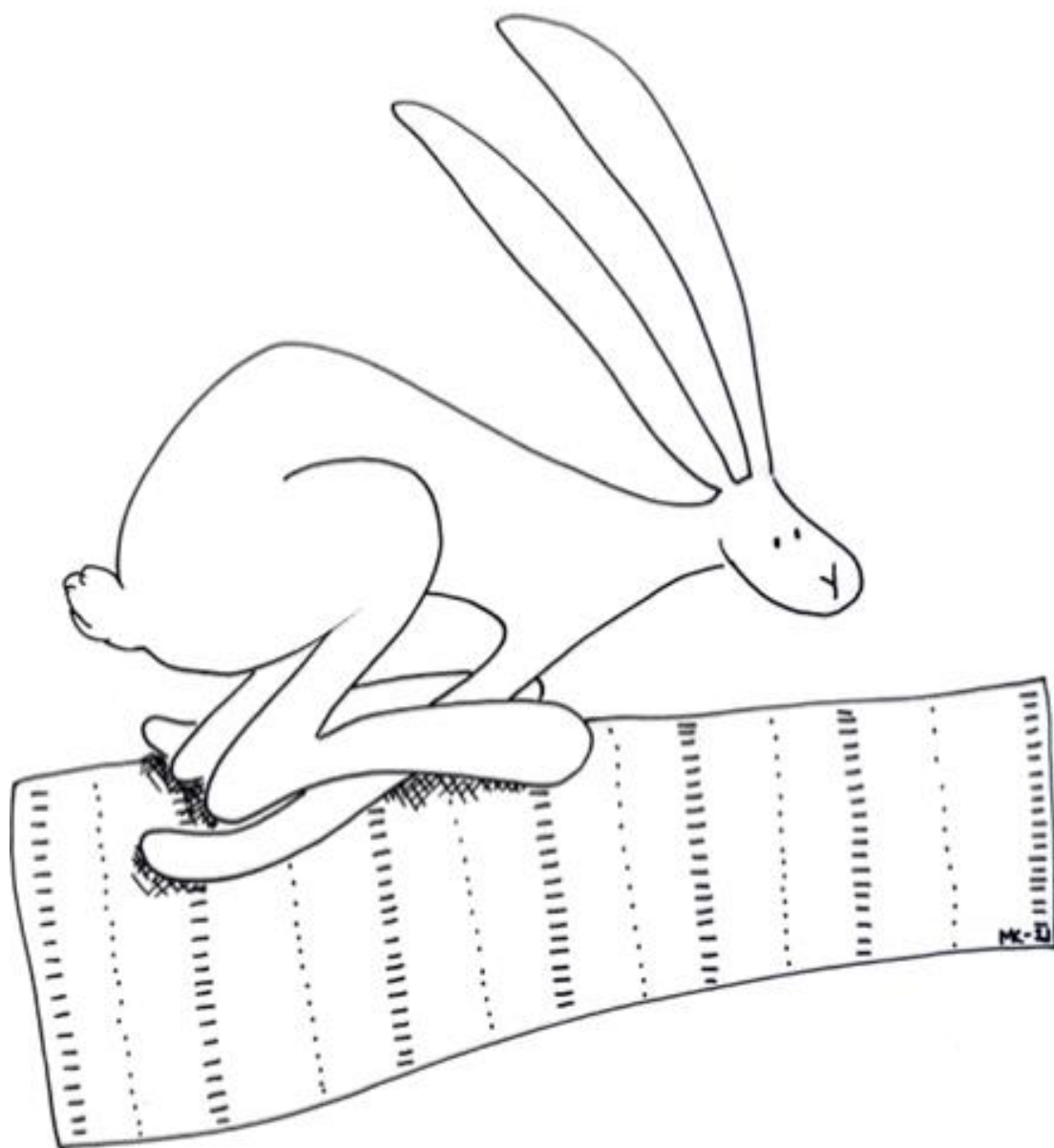
Kuunnellen: Kuuntele laulua. Juokseeko jänis nopeasti vai hitaasti?

Soittaen: Soita perussykettä kapuloilla tai rummulla neljäsosa nuotteja (taa) koko alku. Soita Hop hop -kohdasta alkaen kahdeksasosia (ti-ti). Soita myös sanarytmejä.

Liikkuen: Alussa nostellaan polvia korkealle. Kokeile eri tyylejä – jalat ulospäin avautuen, jalat menosuuntaan, hassulla tyylillä. Juokse pikajuoksua paikoillasi tai piirissä. Keksi muista tekemisiä juoksemisen tilalle! Ehkä ainakin hyppiminen. Mitä muuta?

Piirtäen: Väritä jänöä ja jänön jumppamattoa. Hop hop -kohdassa naputa kynällä juoksuaskelia jumppamaton ympärille.

Väritä kuvaa.
Hop hop -kohdassa naputa jänön hyppyaskelia jumppamaton ympärille.

Jänis ja juoksujalat

Säv. & san. Minttu Kruus

D D D D D D D D

Jä-nö men-nä vi-pel-si met-sän reu-nal-la. Juok-su - ja - lat si - tä tä-nään häi-rit - si.

5 A A A A A A A A

Mik-sen o-saa kä-vel-lä rau-hal-li-ses-ti? Kaik-ki ka-mut jää-vät jäl-keen päi-vik-si.

9 D D D A

Tah-don uu-den tai-don vie-lä tä-nään op-pi - a. Kä - ve - le - mään ryh - dyn il - man.

12 D D D D

jät - ti - loik - ki - a. Nä - mä jä - nön kä - pä - lät ne ai - na juos - ta ki - pit - tä - vät.

15 D D D D

Pomp - pu - ken - gät tah - don rau - hoit - ta - maan op - pi - a.

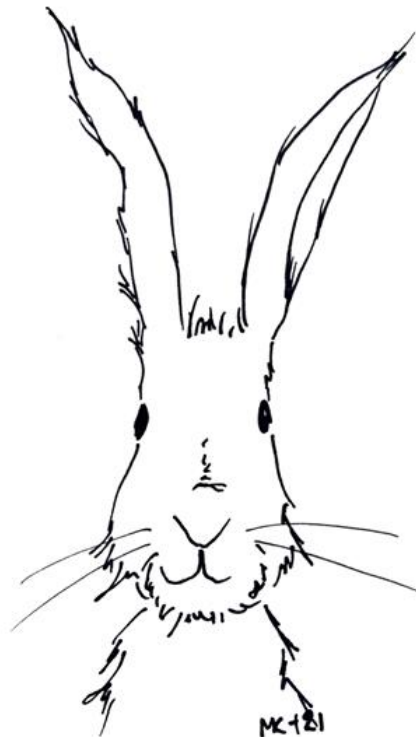
Kuunnellen: Juokseeko tämäjänis nopeasti vai hitaasti?

Soittaen: Säestä kapuloilla tai marakassilla kahdeksasosanuotteja (ti-ti) soittaen. Voit kokeilla myös eri rytmejä, esimerkiksi ti-ti-taa tai taa-ti-ti.

Soita omalla instrumentilla improvisoiden, miltä kuulostaisijänön rauhallinen liikkuminen.

Liikkuen: Lähde ensin juoksemaanjänön mukana. Yritä kävellä rauhallisesti, vaikka musiikki kulkee vauhdikkaasti. Säestä laulua pompottelemalla tennispalloa perussykkeessä.

Piirtäen: Kulje paperillajäniksen kanssa. Kuuntele opettajan soittoa. Naputa nopeita juoksujajänön kipittäessä vauhdikkaasti. Piirrä rauhallisempaa reittiä, kunjänö oppii rauhoittamaan pomppukenkiään.

Karhun touhut

Säv. & san. Minttu Kruus

F Am7 B♭ C7 F Am7 B♭ C7 F Gm B♭

Tal-lus - tel-len kul-je - taan. Verk-kaan as-kel ker-ral - laan. Kii-ret - tä ei ol-len -

12 C7 F Gm B♭ C7 F A♭ B♭ C7 F

kaan, el-lei tuok-su tul - vah - da: Hu-na-jaa mul-le! Hu-na-jaa jeeiii! Hu-na-jaa

22 A♭ B♭ C7 F Am7 B♭ C7 F Am7 B♭ C7 F

tah-don herk-ku-a heii! Tal-lus - tel-len ker-ke - ää. Nau-tis - kel-len e - lel - lään.

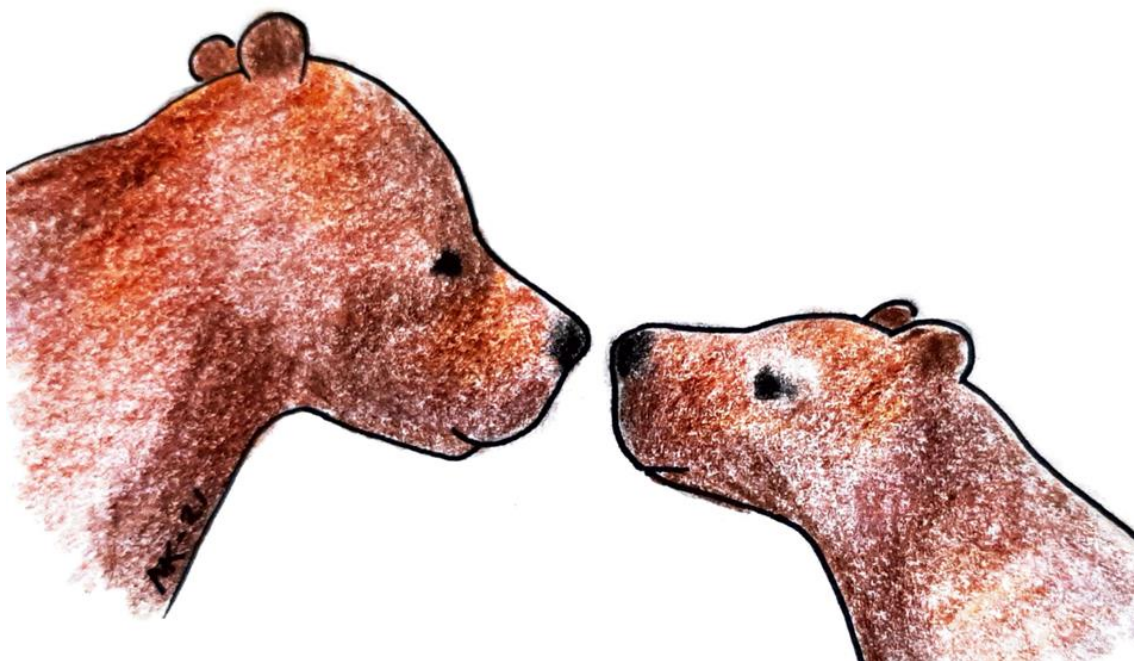

Kuunnellen: Kuinka hitaasti karhu löntystää? Nopeutuuko vauhti missään kohtaa kappaletta?

Soittaen: Soita hitaasti, yksi isku tahdissa, esimerkiksi triangelilla tai bassoksylofonipalalla. Rummulla voit soittaa perussykkeessä.

Liikkuen: Löntystä karhun lailla laiskasti. Millaisia askelia karhu ottaa innostuessaan hunajasta?

Piirtäen: Miltä karhusta tuntuu kulkiessaan? Onko se iloinen? Kulje kynällä karhun löntystelyreittiä. Kulkeeko karhu koko ajan suoraan eteenpäin vai kiemurteleeko sen reitti?

Karhun kulku alkaa tästä

Kärpänen

Säv. & san. Minttu Kruus

Am G7 Am Am F G Am

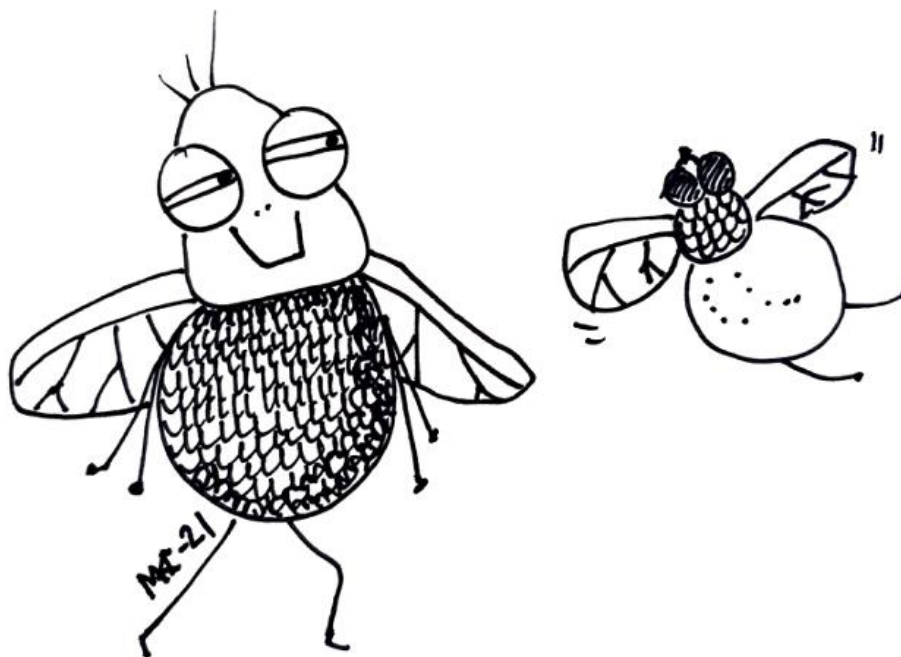
Mis-sä kär-pä-sen on - ni on, mis-sä on - ni on?

5 Am F G Am Am F G Am

Lan-ta-ka - sas-sa on - ni on, siel-lä on - ni on. Täy-tyy koet-taa väis-tel - lä kär-päs-lät-ki-ä.

9 Am F G Am Am G7 Am

Et - tei ih - mi-set on - nis-tu hen-gil-tä lät - ki - ä.

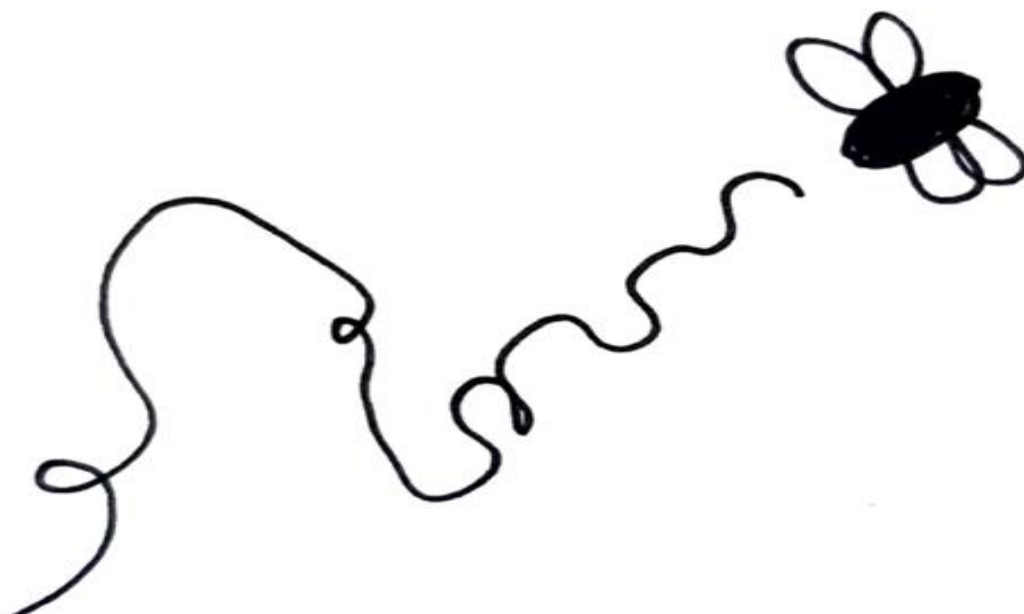
Kuunnellen: Onko laulun melodia iloinen vai surullinen?

Soittaen: Harjoittele ensin erilaisia rytmejä rytmimukeilla. Tutustu ennen kaikkea tiri-tiri, ti-tiri sekä tiri-ti -rytmeihin, eli 1/16 osanuotteihin ja sen erilaisiin yhdistelmiin. Keksi omia rytmejä ja rytmitele muidenkin keksimiä. Rummuttele laulun sanarytmiä.

Soita omalla instrumentilla kärpäsen lentoa alhaalta ylös ja ylhäältä alas. Kuinka korkealle kärpäsen lentää?

Liikkuen: Ota kärpäsen kiinni käteesi! Lennätä kärpästä alhaalta ylös sekä ylhäältä alas laulun melodian mukaan.

Piirtäen: Maalaa ilmaan kärpäsen lentoa. Siirrä lento sitten paperille kynän avulla. Kun opettaja soittaa korkeita ääniä, piirrä kärpäsen lentoa korkealla. Kun opettaja soittaa matalia ääniä, piirrä matalaa lentoa.

Kissan päivät

Säv. & san. Minttu Kruus

$E\flat$ $B\flat/E\flat$ $Cm/E\flat$ $B\flat/E\flat$ $E\flat$

Nau - tis - kel - len   köl - lö - tän,   läm - pöi - ses - sä   möl - lö - tän.   Nau - tin   e - lä - mäs - tä

p

6                       $B\flat/E\flat$ $Cm/E\flat$ $B\flat/E\flat$ Fm C Fm

näin, näin, näin,   viik - si - kar - vat   oi - kein päin.   Päi - vät kää - nän   kyl - ke - ä.   Il - lat vaa - din

12                       $B\flat$ $E\flat$ Cm $B\flat$ $E\flat$

si - li - tyk - si - ä.   Nau - tis - ke - len,   köl - lö - tän,   möl - lö - tän.

Kuunnellen: Miten kissa viettää päivänsä? Miten viettäisit omaa lempipäivääsi?

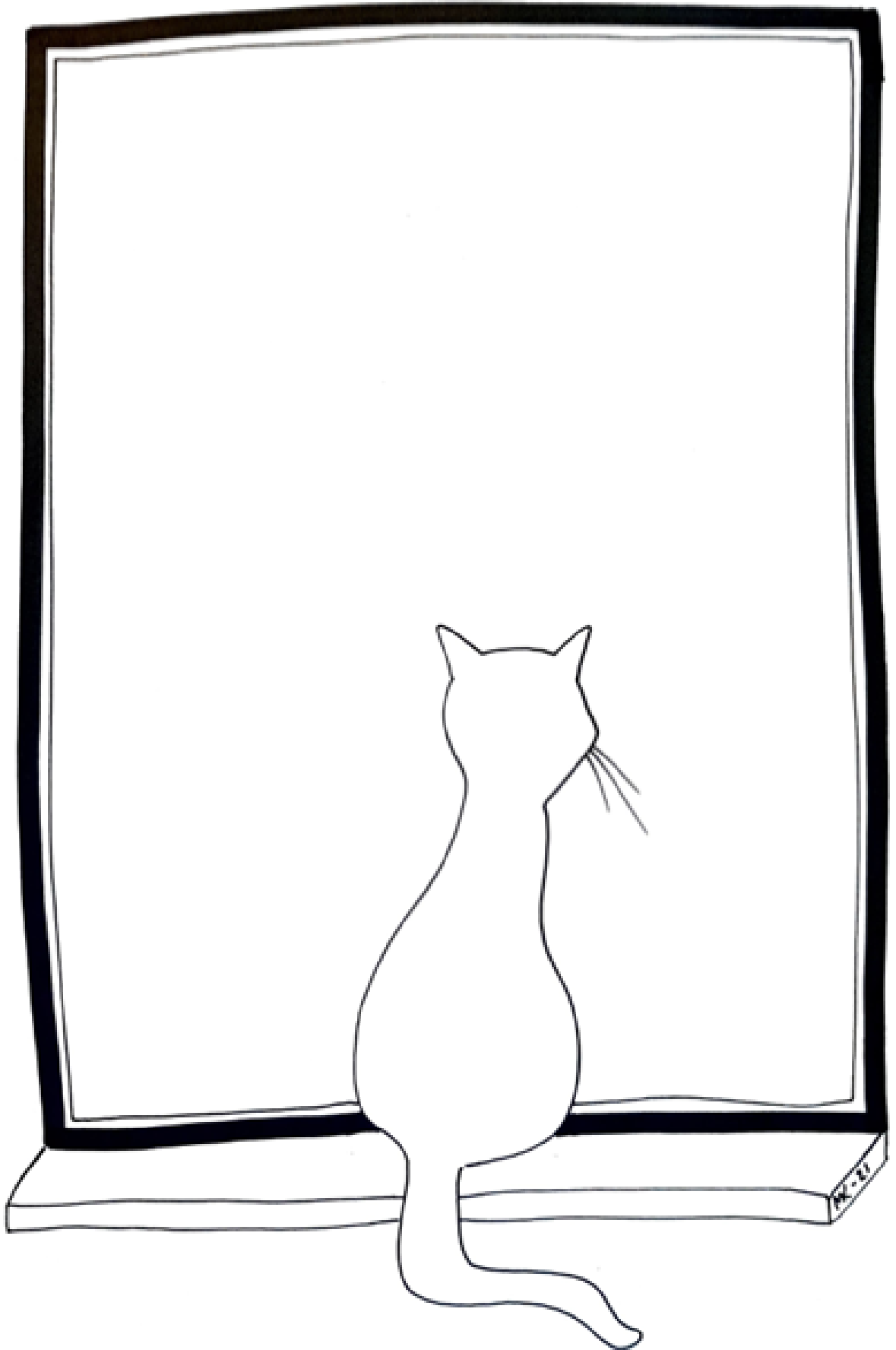
Soittaen: Soita triangelilla tai muulla pidempään soivalla soittimella möllötyssäestystä soittaen yhden iskun tahtiin. Keksi oma säestysrytmi esimerkiksi kapuloilla. Kuinka hiljaisesti osaat soittaa?

Liikkuen: Venyttele seisten ja istuen. Pyöristä selkää kuin kissa.

Piirtäen: Mitä ikkunalla möllöttelevä kissa näkee ulkona? Piirrä.

Siivous

Säv. & san. Minttu Kruus

C Am G F G C Am/F C/E Dm F7 G7 C

Jou-lu - sii-vous on, ai - van tar-pee - ton. Jou - lu - sii-vous on ai - van tar-pee - ton. Hei,

9 F C F G7 F C/E Dm G7

et - kö sä kä - si - tä, kii-re, kii-re, kii-re on! Pal-jon, pal-jon työ - tä on, kun jou-lun ai - ka on.

11 C G7 C C G7 C C G7 C C G7 C

Tur-haa työ - tä seon. Ai - van tur-haa on. Koh-ta sot-ku - a on. Ar-vaan kyl - lä, on! Ei,

19 C F C F G F G7 Dm/F C/E

ei, ei, et-köym-mär-ä? Pal-jon sii-vot-ta-vaa on, kun jou-lu - sii-vous on. Ei! Joo!

23 Dm/F G7 C

Ei! Joo! EI!
JOO!

Kuunnellen: Miksi joulusiivous voi tuntua turhalta? Miksi joillekin siivous on tärkeää?

Soittaen: Soita hitaat osat kappaleesta rumpua silittämällä. Rummuta vauhdikkaasti nopeat osat.

Liikkuen: Tanssi, kun musiikki on hitaampaa. Elämä on kevyttä ja mukavaa. Musiikin vaihtuessa vauhdikkaammaksi, siivoa kiireesti. Pyyhi pölyt, lakaise, imuroi.

Voit myös leikkiä hitaan osan hiipien ja nopean osan juosten.

Piirtäen: Piirrä rauhallista joulutunnelmaa hitaan ollessa vuorossa. Nopean musiikin kuullessa piirrä kiireisiä puuhia, jotka saattavat kuulua jouluun.

Tonttu nukkuu

Säv. & san. Minttu Kruus

Am C F C E7 Am

Nuk - kuu, nyt tont-tu nuk-kuu. Pie - ni ei voi-nut es-tää vä-sy-ään. Nuk - kuu, nyt tont-tu

6 C F G7 E7 Am Dm G E7

nuk-kuu. Pie - ni vä-syi o-do - tuk-seen. Ik - ku-nas-sa kat-se-li hän täh - ti-en tui-ke - ta.

13 Am Dm G E7 Am C

Sii-hen sit-ten nu-kah-ti, kun ys-tä - vi-en läm-mön koh ta - si. Nuk - kuu, nyt tont-tu nukkuu.

19 F C E7 Am C F E7

Ai - na on hy-vämuistaa le-vä-tä. Nuk - kuu, nyt tont-tu nuk-kuu. Löy - tyy se jou-lu kui-ten -

24 Am

kin.

Kuunnellen: Mihin tonttu nukahti? Miksi odotus saattaa tuntua pitkältä? Milloin sinusta on aika tuntunut pitkältä?

Soittaen: Soita omalla instrumentilla tontun odotusmusiikkia pitkillä, hitailla ja rauhallisilla äänillä. Millainen tunnelma tontun odotuksessa on?

Liikkuen: Venyttele sekä seisten että istuen. Tunnustele omaa kehoa ja sen kireyksiä. Tee venytykset hitaasti nautiskellen.

Istu alas tai käy pitkäksesi penkille tai lattialle. Tunnustele omaa kehoa, sen tuntemuksia.

Piirtäen: Piirrä, mitä joulun tunnelma tarkoittaa sinulle.

Lumiukko

Säv. & san. Minttu Kruus

1 2 1 2 1 2 3 2 3 2 3 4 3 4

Pyö - ri - tän pal - lon lu - mes - ta. He - rä - tän lu - mi - u - kon u - nes - ta. Ta - pu - tel - laan u - kol - le

3 4 5 4 5 4 5 4 3 2 1

ja - lat. Ta - pu - tel - laan u - kol - le ma - ha. Pyö - ri - tel - lään pal - lo pääk - si vie - lä.

5 4 3 2 1 3 5 3 5 3

Jo - tain tun - tuu puut - tu - van vie - lä. Sil - mät, suu ja pork - ka - na - ne - nä.

3 5 3 5 5 4 3 2 1

Hat - tu, kau - la - lii - na. On lu - mi - uk - ko i - loi - se - na.

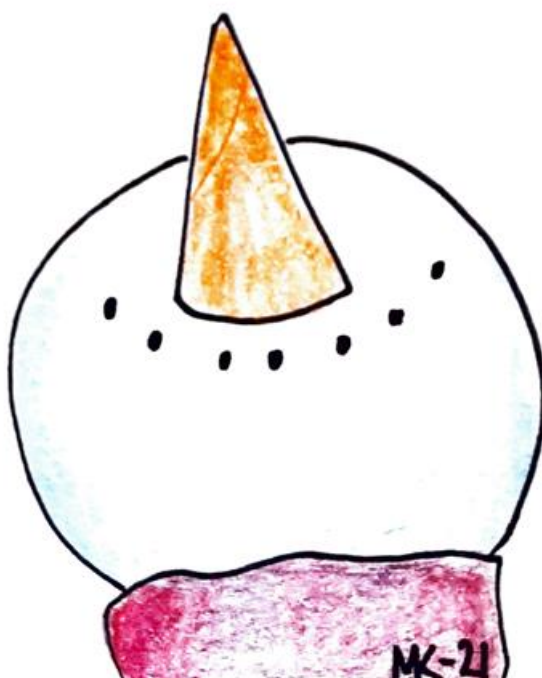
Kuunnellen: Mistä lumiukon teko aloitetaan? Jäikö lumiukko kaipaamaan jotain vielä?

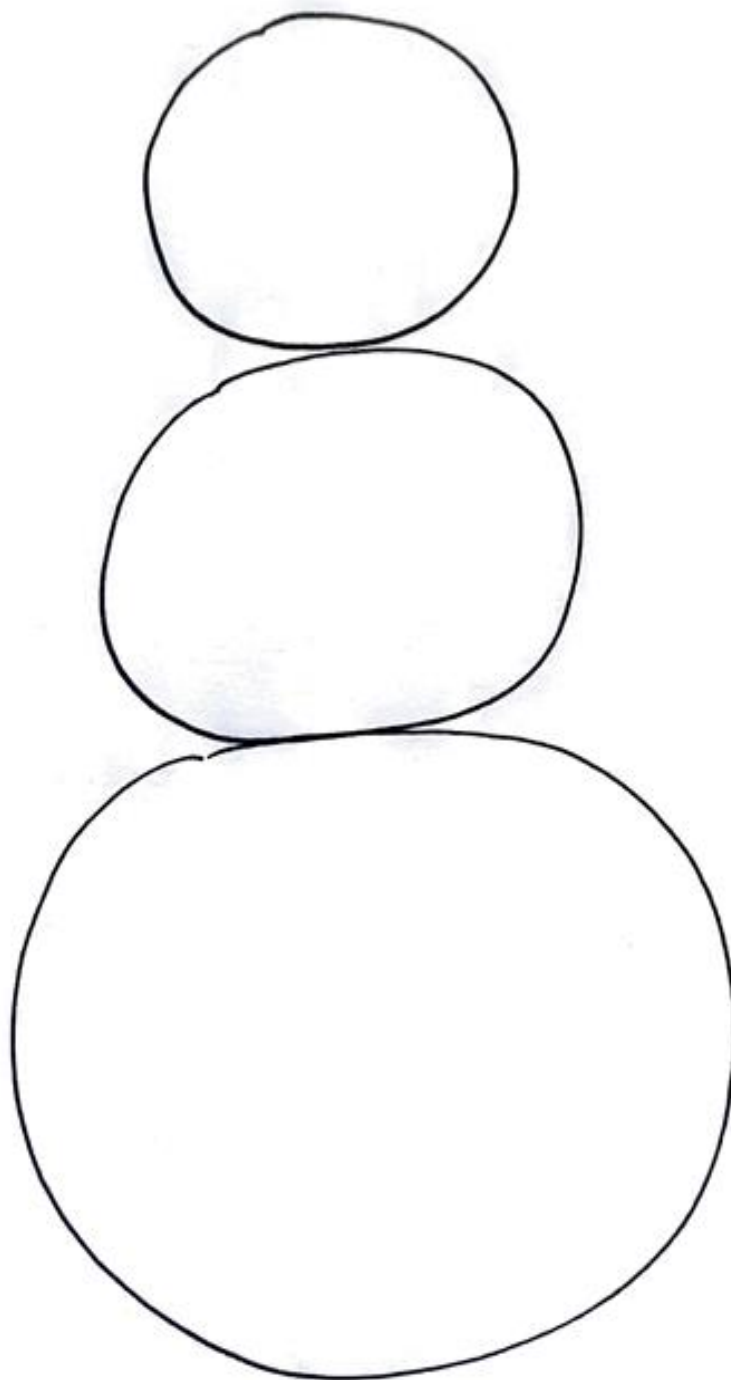
Soittaen: Soita rytmisoittimella, esimerkiksi kapuloilla perussykettä lumiukon rakentamisen pohjalle.

Soita omalla instrumentilla lumiukon rakentamisen taustalla ääniä matalalta alkaen korkeammalle nousten aivan, kuten lumiukon pallojen noustessa paikoilleen.

Liikkuen: Taputtele itsestäsi lumiukko. Taputa ensin jalat paikoilleen, sen jälkeen maha ja lopuksi vielä silittellen päätä. Laita varovasti myös porkkananenä, pipo ja kaulaliina.

Piirtäen: Pyörittele paperilla lumiukon palloja kynän kanssa laulun mukana. Ensimmäinen pallo, eli jalat. Sen jälkeen maha ja lopuksi päätä. Piirrä lumiukolle muutkin osat, jotka mielestäsi lumiukolla tulee olla.

**Pyöritä lumiukon palloja laulun mukana.
Ensin pallo jaloiksi, sitten mahan vuoro ja lopuksi pää.**

Luistelemassa jäällä, hiihtämässä talvisäällä

Säv. & san. Minttu Kruus

C F C G7 C G7 C

Liu - kuu jääl - lä luis - ti - met näin, pak - kas - sääs - sä e - teen - päin. Pyö - rin, tans - sin

11 F C G F G7 C C

luis - ti - mil - la, En rie - mun tun - net - ta voi sa - lail - la. Suk - si - en pääl - lä me nyt mat - ka -

20 F C G7 C F

taan, koh - ti i - loi - si - a la - tu - ja. La - tu joh - taa ai - na e - teen - päin, hur - ja mä - ki löy - ty

31 G7 C

lo - pus - ta!

Kuunnellen: Huomaatko jotain eroa musiikissa luistelun ja hiihdon suhteen? Osaatko laskea perussykettä mukana?

Soittaen: Silitä rummulla luistelun tahteja, kolmijakoista rytmiä. Naputa tasatahtia hiihdon säestykseksi.

Liikkuen: Tanssi ja luistele kolmijakoisen rytmin mukana. Pyöri, liu'u ja liidä luistimilla. Hiihdä tarkan tasatahtisesti kädet sauvoja heiluttaen rytmikkäästi.

Piirtäen: Ota yksi väri luistelulle ja toinen väri hiihdolle. Kuuntele tarkasti. Aina kolmijakoisen musiikin kanssa pyörittele luisteluireittejä ja piruetteja paperille. Tasatahtisen hiihdon vuorolla vaihda väriä ja tee tasatahtisia latuja ja suorja hiihtoreittejä.

Pakkanen ja aivastus

Säv. & san. Minttu Kruus

C F C/G G7 C
 Pak-ka-nen kun ki-ris-tyy, tun-tuukyl-mäl-tä. Täy-tyy hy-vin pu-keu-tuu, et-tei vi-lus-tu.

5 D $\flat$ C D $\flat$ C D C D $\flat$ C C
 Va-ro, et-tei ys - kä yl - lä - tä. Va-ro, et-tei pää - se ai - vas-tus. Aaaat - siuh!

Kuunnellen: Kuuntele, meneekö aivastus alhaalta ylös vai ylhäältä alas. Millaisia eri aivastustyyplejä olet kuullut?

Soittaen: Soita rummulla perussykettä. Silittle tai rauhoita soitto, kun varotaan yskää. Soita jännitystunnelmaa soiton voimakkuutta ja nopeutta kiristäen, kun aivastus alkaa.

Liikkuen: Kävele reippaasti pakkassäässä perussykkeessä. Varo yskää ja hytise paikoillasi. Lämmittele käsivarsiasi. Aivastus tulee niin voimakkaasti, että siitä lentää aivan selälleen!

Piirtäen: Millaisia aivastuksen kaaria paperiin ilmestyy? Kulkevatko aivastukset alhaalta ylös vai ylhäältä alas?

Piirrä pakkaskävelyn reittiä. Mitä reitille tapahtuu, kun aivastus tulee?

Harmoniahepat

Säv. & san. Minttu Kruus

p

15 *C* *G* *Am* *G7*
 Kip - sis, kop - sis, kip - sis, kop - sis mat-ka-taan kii - reen vilk - kaakoh - ti uut - ta mai-se-maa.

Vauhdikkaasti
f

19 *C* *F* *G7* *C* *F*
 Jos - kus täy - tyy mais - tel - la hie - man herk - ku - a - pet - ta. Rau - hal - li - nen ruo - kai - lu

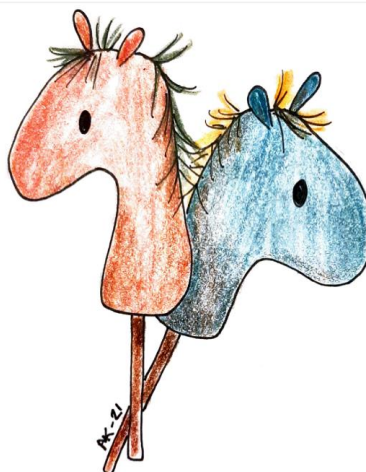
Hitaasti
p

22 *G7* *C* *G*
 an - taa vir - taa mat - kal - le. Kip - sis, kop - sis, kip - sis, kop - sis mat - ka - taan

Vauhdikkaasti
f

25 *Am* *G7* *C* *G*
 kii - reen vilk - kaakoh - ti uut - ta mai-se-maa. Kip - sis, kop - sis, kip - sis, kop - sis mat-ka-taan

29 *Am* *G7* *C*
 kii - reen vilk - kaa koh - ti uut - ta mai - se - maa.

Kuunnellen: Kuuntele erilaisia harmonioita. Kuulostavatko ne iloiselta vai surulliselta?

Milloin musiikki on voimakasta? Milloin se on hiljaisempaa?

Soittaen: Soita opettajan kanssa yhdessä harmonioita.

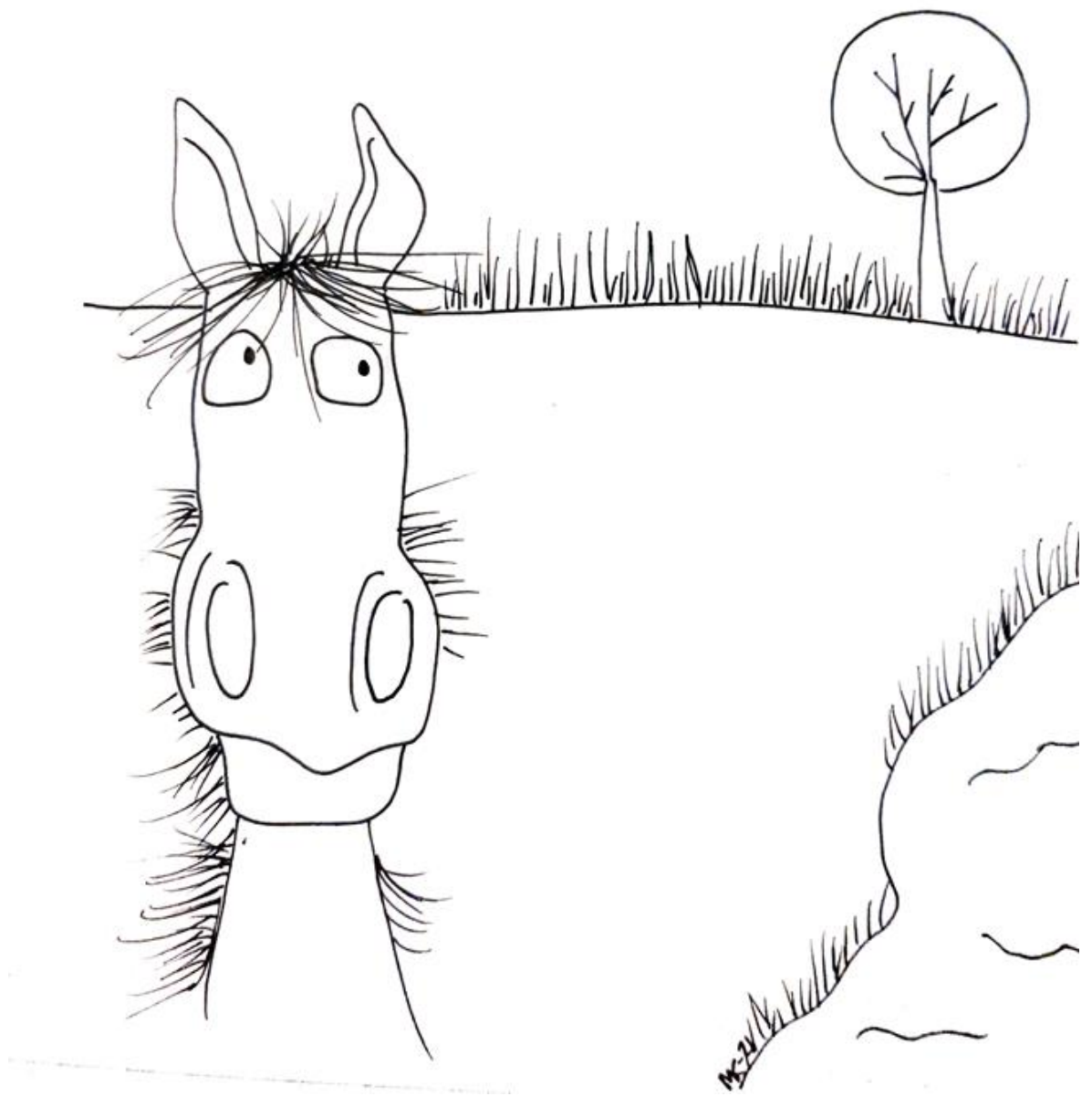
Rytmittele kapuloilla hevosten tahtia koputellen. Ruokatauon aikana silitä kapuloilla omia jalkojasi. Voit ottaa toiseksi kapulaksi myös keppihevosen ja ruokatauolla silittää sitä.

Liikkuen: Ravaa tai laukkaa vauhdikkaasti harmonia hevosten kanssa. Pysähdy välillä keinumaan paikoillasi, jotta hevoset saavat syödä rauhassa.

Piirtäen: Väritä värityskuvan hevosta, kun hevoset kulkevat. Rauhallisen hetken aikaan väritä kuvan taustaa.

Väritä hevosta sen kulkiessa laulussa eteenpäin.
Kun hevonen pysähtyy ruokatauolle, väritä kuvan taustaa.

Ystävä

Säv. & san. Minttu Kruus

C C/F C/G
 Ys-tä-vää mä leik-ki-mään hain. Sii-tä i-lo - mie-len sain. A - loi-tim-me pe-laa-maan,
 7 C/A C/E C/G C
 nau - ru-a ei pys-ty sa-laa-maan. Ys-tä-vä on tär-ke - ä. Sii - nä on pal - jon jär-ke - ä.

Kuunnellen: Kuuntele, milloin musiikki kulkee ylöspäin tai alaspäin.

Mitä sinä teet ystävän kanssa? Millainen on hyvä ystävä sinun mielestäsi?

Soittaen: Soita kappaletta sanarytmin mukana jollain rytmisoittimella. Kokeile myös omalla instrumentillasi.

Liikkuen: Kulje eteenpäin, kun musiikki kulkee ylöspäin. Peruuta varovasti aina, kun musiikki kulkee alaspäin.

Piirtäen: Piirrä kuva sinusta ja ystävästäsi.

Liite 2. Tutkimuslupahakemus

26.9.2020

Minna Kruus

Metropolia ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi ylempi AMK

Musiikin tutkinto-ohjelma

Silta muskarista soittotunneille.

Olen ammatiltani musiikkipedagogi ja suuntautunut varhaisiän musiikkikasvatukseen ja taiteen soveltavaan käyttöön. Tämän lisäksi minulla on soitto-oppilaita viulun sekä pianon parissa.

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöni aiheena on rakentaa siltaa muskarin ja soitonopetuksen välille. Harppaus muskarista soitonopetukseen on tällä hetkellä suuri.

Lapsille on haastavaa jaksaa keskittyä koko oppitunnin ajan instrumentin soittamiseen, kannatteluun tai tutkimiseen, joten muu musiikillinen aktivointi on tarpeen. Soitonopettajilla on erinomainen oma ammattitaitonsa, mutta he kaipaavat tukea varhaisiän musiikkikasvatuksen työtapojen käyttöön.

Teen työpaikalleni Länsi-Vantaan musiikkiopistolle oppimateriaalia muskarin ja soitonopetuksen tueksi ja yhteyden luomiseksi. Käytän oppimateriaalin luomisessa varhaisiän musiikkikasvatuksen eri työtapoja, joita ovat puhe ja laulu, soittaminen, kuuntelu, liike sekä taideintegraatio.

Teen tutkimukseni toimintatutkimuksena, johon kuuluu oppimateriaalin suunnittelu ja valmistelu sekä oman toimintani ja materiaalin käytön havainnointi. Havainnoinnin toteutan videoiden sekä muistiinpanoja käyttäen. Lisäksi haastattelen instrumenttioppilaitani. Mitä mieltä he ovat uudesta materiaalista, jota he ovat päässeet kokemaan soittotunneilla?

Tutkimuksen aineiston kerään syksyn ja talven 2020 aikana. Valmis tutkimus on suunnitelmien mukaan toukokuussa 2021. Tutkimus ei sisällä henkilöiden tunnistetietoja.

26.9.2020 Vantaa

Minna Kruus